

Stap 5 plus

2 Klein plan / Stelling openen: A

- 1) 1. ♖g5 hxc5 (1. ... g6 2. ♜xc6#; 1. ... ♗f6 2. ♙xf6) 2. hxc5
- 2) 1. f6+ gxf6 (1. ... ♖f8 2. fxg7 ♖xc7 3. ♙h5) 2. ♙g4 ♜cg8 (2. ... ♗d7 3. ♙xd7) 3. ♜xf6+ ♖f8 4. ♙h5 ♜g7 5. ♙xf7
- 3) 1. e5 dxe5 2. ♜xd8 ♜xd8 3. fxe5
- 4) 1. ... d5 2. exd5 ♗xd5 3. ♙f3 ♗db4 (3. ... ♗xc3 4. ♜xc3 ♙f6 Van Run-Ammerlaan, Baarn 2001) 4. ♜e2 ♗e5
- 5) 1. ♗g5 (1. f5 h6) 1. ... ♖e8 2. f5 ♜c6 3. fxe6
- 6) 1. c5 bxc5 2. bxc5 dxc5 3. ♜xc5 ♜b8 4. ♜c1 (Kodentsov-Biemans NBSB 2001)
- 7) 1. a4 ♜d8 (1. ... bxa4 2. ♗xa4 ♙b5 3. ♗c5 en pion a6 is ten dode opgeschreven.) 2. axb5 ♗xb5 3. ♜a5 met voordeel.
- 8) 1. ... f5 2. ♜g3 fxe4 3. fxe4 ♗h4+
- 9) 1. h4 f5 2. h5 (2. exf6ep ♗xf6 3. h5 ♗xh5 4. ♙xg6 hxc6)
- 10) 1. e4 ♖f8 2. exf5 exf5 3. ♜g3
- 11) 1. ... h6 2. gxh6 ♜xh6 3. ♖f1 ♜e6
- 12) 1. ... a4 2. ♜h2 axb3 3. cxb3 ♙f4 4. ♙g6+ ♖e6 5. ♜c2 d4 (Swinkels-Broekmeulen, Kaatsheuvel 2000)

3 Klein plan / Stuk activeren: A

- 1) 1. ♜fd1 ♜fd8 (1. ... ♜ae8 2. ♜d7 ♜a8 3. ♗c6 ♗f6 4. ♜xa7) 2. ♜xd8+ ♜xd8 3. ♗c6 (Platonov-Giorgadze Kiev, 1970)
- 2) 1. ♜e4 ♜b6 2. ♜h4 h5 3. fxg6 fxg6 4. ♜xh5
- 3) 1. ♙g4 ♜b8 2. ♜d7
- 4) 1. 0-0 (1. ♜h5+ g6 2. ♜e5 ♙xb5 3. ♜xh8 ♜h4+)
- 5) 1. ... ♜c8 (1. ... cxd4 2. ♗xd4 ♜c8 3. ♜d2 ♙xd4 4. ♜xd4 ♜xc2 5. ♙f4) 2. ♜a3 cxd4
- 6) 1. ... ♜e6
- 7) 1. ♜g4
- 8) 1. ... f6 2. 0-0 (2. ♜e2 fxe5) 2. ... fxe5 3. dxe5 ♜xf3 4. gxf3 ♗xe5 5. ♖g2 ♜h4
- 9) 1. ♜c6 (1. ♜c2 c6 2. ♜fc1 a6) 1. ... g5 (1. ... bxc6 2. ♗d6+ ♖a8 3. ♜b7#) 2. ♜fc1
- 10) tekening
- 11) tekening
- 12) 1. ♙b6+ ♖c8 2. ♜e4

4 Klein plan / Stuk activeren: B

- 1) 1. ♗h4
- 2) 1. ♗xc4 (1. fxg3 ♜xc3 2. ♜xf7+ ♖xf7 3. ♜h7+ ♖e8 4. ♜g6+) 1... ♗xf1 2. ♗d6 ♜f8 3. ♖xf1
- 3) 1. ♗c4
- 4) 1. ... ♗a4 2. b3 ♗c3 3. ♜d2 ♗xa2
- 5) 1. ... ♗e5 2. ♜d1 ♗h5
- 6) 1. ♗f5 ♜f8 2. ♗d5
- 7) 1. ♗d6 ♗d4 2. ♜xd4
- 8) 1. ♜a3
- 9) 1. ♗f6+ (1. ♗xd6 ♜e7 2. ♜g3 ♖h7 3. ♗e4 ♜d8; 1. exd6 ♙g7 2. ... ♖g7 3. exd6)
- 10) 1. ... b5 2. ♜b3 ♗b6
- 11) 1. ♗d2
- 12) 1. a4 ♜c7 2. a5 b5 3. ♗c5

5 Klein plan / Stuk activeren: C

- 1) 1. ♙d1 ♜f8 2. ♙c2
- 2) 1. ... ♙d4 (1. ... ♙d6 2. ♜xd6 ♜f1+ 3. ♜xf1 ♜xd6 is remise) 2. ♙f7 ♙e5 3. ♖g1 ♜h2+
- 3) 1. ♙d6

- 4) 1. a4
- 5) 1. ♖b5 ♖a7 (1. ... ♗xh3 2. gxf3 ♗xh3 3. ♗h2 ♗g3+ 4. ♗h1 ♖xf2 5. ♗f3 ♗xf3+ 6. ♗hxf3) 2. d4 exd4 3. cxd4 d5 4. ♗e5
- 6) 1. ... e5 2. dxe5 ♗xe5 3. ♗xd5 ♗xf3+ 4. ♗xf3 ♗xc3
- 7) 1. ♗d6+ ♖xd6 2. ♖xd6 ♖xf3 (2. ... ♗b6 3. dxc5 ♗xc5 4. ♖c2 ♖xf3 5. gxf3 ♗d8 6. ♗ad1 ♗c6) 3. ♗xe6+ fxe6 4. ♖g6#
- 8) 1. ♖b5 ♗fd8 (1. ... ♗xe5 2. dxe5 ♖g7 3. ♗d7 ♗e8 4. ♗hd1) 2. ♖xd7 ♗xd7
- 9) 1. ♖d5 ♗e5 2. ♖e4 ♗g6 3. ♗xg6 f5 4. ♖xf5
- 10) 1. ... ♖a6
- 11) 1. ♖e1 ♗e4 2. ♖h4 ♗df6 3. ♗g4 ♗e6 4. ♖xf6 gxf6 5. f5 ♗e7 6. ♖xe4
- 12) 1. e5 ♖g7 2. ♖e3

6 Klein plan / Stuk activeren: D

- 1) 1. f4 (1. ♗g3? ♖xe5 2. f4 ♖b8) 1. ... ♗e6 2. ♗g3 ♖xe5 (2. ... g5 3. ♗xh6+ ♗xh6 4. ♗xg5+ ♗g6 5. ♗xg6+) 3. fxe5 ♗xe5 4. ♗xh6+
- 2) 1. c3 dxc3 2. ♗a2+
- 3) 1. f5
- 4) 1. ♗h4 h6 2. ♖xh6
- 5) 1. ... ♗d3
- 6) 1. ♗a3
- 7) 1. ... ♗g6 2. ♗e1 (2. fxe5 ♗xg3; 2. ♗f3 fxe4 3. dxe4 ♗xh2+) 2. ... fxe4 3. dxe4 (3. h4 exd3) 3. ... ♗xh2+ 4. ♗xh2 ♗h5+
- 8) 1. ... ♗d8 2. ♗d1 ♗h4+
- 9) 1. ♗g3 ♗d6 2. ♗e4
- 10) 1. ♗d2 ♗g7 2. ♗h1
- 11) 1. b4 ♗xb4 (1. ... ♗b6 2. e5 dxe5 3. fxe5 ♗e8 4. ♗d5) 2. ♗d4
- 12) 1. ... ♗a4 (1. ... b6 2. ♗c6 ♗xc6 3. ♗xc6 ♗d8 is gelijk) gevolgd door 2. ... b6 and c5.

7 Klein plan: A

- 1) 1. ... ♖xa4 (1. ... fxe6 2. ♖e5) 2. ♗xb2 (2. exf7+ ♗xf7) 2. ... ♗xb2 3. e7 ♗e2 or 3. ... c5 en zwart heeft materiaal meer.
- 2) 1. a4
- 3) 1. f4 c5 2. f5
- 4) 1. ♗f1 e4 2. ♗d2 (Adams-Giorgadze, Groningen, 1997)
- 5) 1. ♗h4 ♗h7 2. ♗h5 g6 3. ♗f3
- 6) 1. ... ♗d6 (1. ... ♗d4 2. ♗e2 ♗d7 (2. ... ♗a6 3. ♗e3 ♗d6 4. ♖e1) 3. ♖e1; 1. ... ♗d5 2. ♖e4; 1. ... ♗d8 2. h3 ♗d4) 2. ♗f1 (2. ♗e2 ♗d4 3. ♖e1 ♗d1 4. ♗e4 f5; 2. ♗e5 ♗d1+) 2. ... ♗b5+
- 7) 1. f5 ♗b8 (1. ... exf5 2. e6) 2. ♗d8 ♗d7 (2. ... ♗c6 3. ♗xf8+ ♗xf8 4. ♗d6+) 3. fxe6 (3. ♗xc8) 3. ... ♗xd8 4. exf7+ ♗h8 5. e6
- 8) 1. exf5 ♗xf5 2. ♗g3 ♗f8 3. f5 ♗h8 4. ♗g4 e5 5. ♗h5
- 9) 1. ... ♗c5 2. ♗c4 (2. dxc5 ♖xc5+; 2. e5 ♖xe5; 2. ♗e2 ♗a4) 2. ... ♗xe4 3. ♗ac1 ♖f8 4. ♗e5 ♗d6 5. a4 f6 6. ♗f3 ♗xe1+ 7. ♗xe1 ♗d7 8. ♗f3 ♗f5 9. ♗f2 h5 10. ♗c2 g5 11. ♗c4 ♖d6 12. g3 ♗f7 13. ♗g1 ♗e7 14. ♗e2 ♗d5 15. ♖c1 ♗e6 16. ♗c2 ♗f5 17. ♗f3 g4+ 18. ♗f2 ♗h7 19. ♗d2 h4 20. ♗g2 ♗e4 21. ♗d1 ♗e3+ 22. ♖xe3 ♗xe3 23. ♗c3 h3+ (Portisch-Petrosian Lone Pine 1978) 0-1
- 10) 1. ♗fc1 d5 2. ♗f2 d4 3. ♗e2 c5 4. c3 ♗ad8 5. cxd4 cxd4 6. ♗xd4 ♗g4+ 7. hxf4 ♗xd4 8. ♗e3
- 11) 1. ♗e5 f5 2. ♗c4 ♗c6 3. ♖xf5 exf5 4. ♗e3 ♖c5 5. ♗xd5 ♖e6 6. ♗f6+ ♗f7 7. ♗c3 ♖c8 8. ♖xg5 ♖b7 9. d5 ♗a4 10. ♗f3 ♗g7 11. ♗xf5 (Poulsen-O'Kelly Beverwijk 1951) 1-0
- 12) 1. ♗a6 (1. b4 ♗fc8 2. ♗a6) 1. ... ♗fc8 2. b4 ♖f6 3. ♗e1 ♖d8 4. ♖d6 ♖b6 5. ♖c5

8 Klein plan: B

- 1) • 1. a3 1. ... ♗xb2 (1. ... ♗b6 2. f5) 2. ♗xd5
1. b3 g6
1. f5 ♗h5 (1. ... ♗g4) 2. ♗h3 ♗h4)

- 2) ● 1. ... f6 2. ♖g3 ♗f7
1. ... e6 2. ♗e7+ ♖h8 3. ♖xg7+ ♗xg7 4. ♗xc8 ♜axc8 5. ♜ac1 ♜fd8
1. ... ♖f6
- 3) ● 1. e4 1. ... hxg5 2. exd5 ♖xd5 3. ♖xd5 exd5 4. hxg5
1. ♗f3 f4
1. ♗h3
- 4) ● 1. ... e4 2. ♜ad1 ♜d6 3. ♖b3 ♜ae8 4. ♜d4 f5
1. ... f6 2. ♜f5 ♜e8 3. d6+ ♖h8 4. ♖f7 ♜f8 5. ♖g6
1. ... ♗f6 2. ♜xe5
- 5) ● 1. ... ♖e7! 2. ♖xd4 exd4 3. ♜xd4 ♖g6
1. ... ♗f5 2. ♜h3 ♖e4 3. f3
1. ... ♜h4 2. ♖xd4 ♜xd4 3. ♜xd4 exd4 4. ♗xc2
- 6) ● 1. ... ♗b4 2. ♜c1 (2. ♜b1 b6 3. f3 ♗c2+ 4. ♖d1 ♗e3+ 5. ♖e1 ♗xd6 6. cxd6 ♗xc4) 2. ... ♗xa2
1. ... f5 2. f3 ♗xd6 3. cxd6
1. ... b6 2. f3 ♗xc5 3. e4
- 7) ● 1. ... d4 2. ♗e4 (2. exd4 ♜xd4) 2. ... ♗xd3 3. ♗xf6+ ♖xf6 4. ♜xd3 dxe3 5. ♜xd8 exf2+ 6. ♜xf2
♖xd8
1. ... dxc4 levert niets op.
1. ... ♗xd3 levert niets op.
- 8) ● 1. ... exd4! 2. ♜xe8 (2. ♗xd4 ♜xe1+ 3. ♜xe1 ♗c5) 2. ... ♜xe8 3. cxd4 ♜c8
1. ... ♗5b6 ♗xa4 3. ♜xa4 ♗xe5 4. ♜xe5 ♜xe5 5. dxe5
1. ... ♖c6 2. dxe5 ♗f4) 2. ♗xe5 (2. ♖c2 exd4 3. ♗xd4) 2. ...
- 9) ● 1. cxb4! ♖xb4 2. a3 ♖a5
1. e4? a3 2. ♜ab1 axb2 3. cxb4 c3 4. exd5 cxd2 5. ♜xd2 ♗xd5
1. a3?! bxa3 2. bxa3 ♜a5
- 10) ● 1. ♜f3 ♗d7 2. ♖c7
1. ♜e2 ♗d7 2. ♖c7 d5 3. exd5 exd5 4. ♜xd5 ♗f6 5. ♖d6 ♜e6
1. ♜d2 ♗d7 2. ♖c7 ♗f6)
- 11) ● 1. ... c4 2. ♖c2 (2. dxe5 ♗xe5) 2. ... d5 3. exd5 ♗xd5 4. bxc4 bxc4 5. ♖a4 ♗5b6
1. ... d5 2. dxe5 ♗xe5 3. ♗xe5 ♜xe5 4. exd5;
1. ... ♖h6
- 12) ● 1. ... ♜a4 2. f3 (2. ♜fe1 ♗xe4) 2. ... ♗xb5 (2. ... ♜xb5))
1. ... ♜xb5 2. ♜g4 ♗e8 3. f4 exf4 4. ♜xf4 f6
1. ... ♗xb5 2. ♗f6+ gxf6 3. ♖xf6

9 Pionneneindspel / Tempospel: A

- 1) 1. ♖g6 (1. a3 a6=) 1. ... a6 (1. ... a5 2. a3 a4 3. ♖h6) 2. a4 a5 3. ♖h6 (Van Zuylen van Nyevelt 1999)
- 2) 1. g3 ♖h8 2. g4 ♖g8 3. g5 ♖h8 4. g6 hxg6 (4. ... ♖g8 5. g7) 5. hxg6 ♖g8 6. g7
- 3) 1. g4 fxg3ep 2. fxg3 g5 3. g4
- 4) 1. a5 c5 2. a6 c4 3. c3 (Mouret 1792)
- 5) 1. b4! a6 2. a3 c6 3. a4
- 6) tekening
- 7) 1. ♖e7 ♖g5 2. ♖e6 a6 3. a3 a5 4. a4
- 8) 1. a6 bxa6 2. ♖e5 ♖g4 3. a5
- 9) 1. a5 b5 2. ♖e5 ♖g3 3. ♖e4
- 10) 1. g6! (1. ♖c4? ♖d6 2. g6 f6) 1. ... f6 2. ♖d3 ♖c7 3. ♖c3 (3. ♖c4? ♖d6) 3. ... ♖d7 remise
- 11) 1. ♖g4 (1. b5 ♖e7=) 1. ... ♖f6 2. b5 a6 3. bxa6 bxa6 4. b4
- 12) 1. ♖d5 (Wit moet geen tempo met zijn pionnen verspillen: 1. g4 ♖b3! 2. ♖d5 ♖b4 3. h4 g6 4. g5 (leidt tot remise maar 4. h5 g5 verliest) 4. ... h5 5. ♖e6 ♖xc4 6. ♖f6 ♖d4 7. ♖xg6 c4 8. ♖xh5 c3 9. g6 c2 10. g7 c1 ♜ 11. g8 ♜. En 1. ♖d6 ♖b4 2. ♖d5 g5 verliest.) 1... ♖b4 2. g4 g6 3. h4 h5 4. g5 1-0

10 Pionneneindspel / Randpion: A

- 1) 1. a4 ♖xa2 2. ♖f4 ♖b3 3. ♖e3 ♖xa4 4. ♖d2 ♖b3 5. ♖c1

- 2) 1. ♖c3
- 3) 1. a4 bxa4 2. ♖d2 ♖b3 3. ♖c1
- 4) 1. ♖h6 (1. ♖f7? ♖e5 2. ♖e7 ♖d5 3. ♖d7 ♖c4 4. ♖c6 ♖xb4)
- 5) 1. ♖d3
- 6) 1. ♖f7
- 7) 1. ♖f6 ♖e8 2. ♖g5
- 8) 1. a5 bxa5 2. a4
- 9) 1. ♖b7 a5 2. ♖c6 ♖b4 3. ♖d5
- 10) 1. ♖e4! ♖d2 (1. ... ♖f2 2. ♖d5) 2. ♖d5 ♖d3 3. ♖c6 ♖d4 4. ♖b7 ♖c5 5. ♖xa7
- 11) 1. ♖g5!
- 12) 1. a5 (1. ♖d4 ♖e2 2. a5 ♖f3=) 1. ... ♖f1 2. ♖d4 ♖e2 3. ♖c5 ♖d3 4. ♖b6 ♖d4 5. ♖xa6 ♖c5 6. ♖b7

11 Pionneneindspel / Verdedigen: A

- 1) 1. ♖d3! (1. bxc3+? ♖xc3) 1. ... cxb2 2. ♖c2 ♖a3 (2. ... ♖c4 3. a4) 3. ♖b1 d3 pat
- 2) 1. ... ♖e3 (1. ... ♖xf4?? 2. ♖d5)
- 3) 1. ... g6 (1. ... ♖c7 2. g6 f6 3. ♖e4 ♖d8 4. ♖f5 ♖e7 5. c7 ♖d7 6. c8♞+ ♖xc8 7. ♖e6 ♖c7 8. ♖f7 f5 9. ♖xg7 f4 10. ♖f8 f3 11. g7 f2 12. g8♞ f1♞+ 13. ♞f7+)
- 4) 1. g4 ♖f4 2. g5 ♖xg5 3. ♖g3
- 5) 1. ♖g2 (1. b6 cxb6 2. ♖g2) 1. ... ♖g6 2. ♖f2 ♖f6 3. ♖e2 ♖e6 4. ♖d2 ♖d6 5. b6 cxb6 6. ♖c2 ♖c6 7. ♖b2
- 6) 1. ♖b6! (1. ♖b5? ♖d6 2. ♖a4 ♖c6 3. ♖xa5 ♖c5) 1. ... ♖d6 2. ♖b5! ♖e5 3. ♖xa5
- 7) 1. ♖c2! (1. ♖c4? ♖e3) 1. ... ♖e3 2. ♖d1
- 8) 1. h4 g4! 2. f4! (2. fxg4+? ♖f6 3. g5+ ♖f5 4. g6 hxg6#) 2. ... ♖xf4 pat
- 9) 1. ♖a4 ♖d4 2. ♖a5 e4 3. a4 e3 pat
- 10) 1. b4 c4 2. b5! axb5 3. b4 ♖b1 pat
- 11) 1. c4 bxc4 2. ♖e4 ♖c2 3. ♖d4 ♖xb2 4. ♖xc4 ♖xa3 5. ♖c3
- 12) 1. ♖d2 g3 (1. ... ♖e7 2. ♖e3 f5 3. ♖f4 ♖f6 4. e3!) 2. ♖e3 f5! 3. ♖f3 f4 4. e3!

12 Pionneneindspel / Mix: A

- 1) 1. ♖d5 ♖d7 2. e5 dxe5 3. ♖xe5 ♖e7 4. e4
- 2) tekening
- 3) tekening
- 4) 1. b6 g3 2. b7 g2 3. b8♞ g1♞ 4. ♞h8+ ♖g5 5. ♞g7+
- 5) 1. ♖f5 ♖g7 2. h8♞+ ♖xh8 3. ♖f6 ♖g8 4. g7
- 6) 1. a4 a5 2. g4+ hxg4+ 3. ♖g3
- 7) 1. ... ♖e3 (1. ... ♖d5 2. ♖d3 ♖c3 3. ♖c3=) 2. ♖c4 ♖d2 3. ♖b5 ♖c3 4. ♖xb6 ♖b4
- 8) 1. ♖h4 (1. ♖h5 ♖f6 2. ♖g4 g6) 1. ... ♖f6 2. ♖h5 ♖e7 3. ♖g6 ♖f8 4. e7+ ♖xe7 5. ♖xg7
- 9) 1. c4 dxc4 2. bxc4 ♖xc4 3. ♖h6
- 10) 1. ♖d8! (1. ♖xd7? ♖b6! 2. ♖e6 ♖c5!) 1. ... ♖b6 (1. ... c6 2. ♖xd7 cxb5 3. c5 b4 4. c6 b3 5. c7 b2 6. c8♞ b1♞ 7. ♞a8+) 2. ♖xd7! ♖b7 3. c5 ♖b8 4. c6
- 11) 1. e3! (1. e4? fxe4 2. ♖xe4 c3! 3. bxc3 ♖e6) 1. ... ♖e6 2. e4 fxe4 3. ♖xe4
- 12) 1. ♖xc6 ♖b4 2. ♖b7 (2. ♖b6? a5 3. ♖a6 (3. ♖c6 ♖c3) 3. ... a4 4. bxa4 ♖xa4) 2. ... a5 3. ♖b6 (Zamyatin 2012)

13 Koning in het midden: A

- 1) 1. ♖xc6 bxc6 2. ♞xe6+ fxe6 3. ♖g6#
- 2) 1. ♞xe5+ fxe5 2. ♞d8+ ♖xd8 3. ♞xd8#
- 3) 1. ♞xg6+ hxg6 2. ♖xg6+ ♖e7 3. ♖f5#
- 4) 1. ♞xf5 exf5 2. ♖xc6+
- 5) 1. ... d4 2. cxd4 ♖b4 3. ♞xb4 ♞xf2#
- 6) 1. ♖e4 ♞xg3 2. ♖c6+ ♞xc6 3. ♞d8#
- 7) 1. ♖xf7 ♖xf7 2. ♖xc7!

- 8) 1. ♖c7+ (1. ♜xe7+ ♜f8) 1. ... ♜f8 (1. ... ♖xc7 2. ♜d8#) 2. ♜d8+ Bxd8 3. ♜e8#
 9) 1. ♜xd6 ♖xf5 2. ♜xe5+
 10) 1. ♜xe6+ fxe6 2. ♖e5
 11) 1. d6 ♖a6 2. dxc7 ♖xc7 3. ♖d6#
 12) 1. ♖d5 ♜c8 2. ♖c7+

14 Koning in het midden: B

- 1) 1. ♖b5 axb5 2. ♜xb5+
 2) 1. ♖xg7+ ♜xg7 2. ♜xe6+ fxe6 3. ♜g6#
 3) 1. ♖xd5 cxd5 2. ♜b5+ ♖c6 (2. ... ♖d7 3. ♖e5) 3. ♖d4
 4) 1. ♜xd8+ ♜xd8 2. ♖c6+ ♜e7 3. ♜d8#
 5) 1. ♜f8+ ♜xf8 2. ♖d6+ ♜e7 3. ♖f5+ ♜e8 4. ♖xg7#
 6) 1. ♜a6
 7) 1. ♜b5+ ♜xb5 (1. ... axb5 2. ♜xb4) 2. ♜c6+ ♜e7 3. ♜c7+
 8) 1. ♜a6 (1. ♖e5 0-0 2. ♖xc6 bxc6 3. ♜xc6 ♜ab8 4. ♜f2 ♜b6 5. ♜a4 ♜d6)
 9) 1. ♜d6 ♜a2 (1. ... ♜xd6 2. ♜xf7+) 2. ♖c3 ♜c4 3. b310) 1. ♖e5 h5 (1. ... ♜f8 2. ♜h5 ♜g7 3. ♜f7+ ♜h6 4. ♖g4+) 2. ♜d3 ♜h6 3. ♜d5 ♜h7 4. ♜g8+ ♜f8 5. ♖g6+ ♜e7 6. ♜f7#
 11) 1. ♜xe6+ ♜xe6 (1. ... fxe6 2. ♜g6#; 1. ... ♜e7 2. ♜xc5) 2. ♜b5+ ♜c6 (2. ... ♜d7 3. ♜e1+ ♜e7 4. ♜xc5) 3. ♜d1
 12) 1. ♜g5 ♜f8 (1... fxg5 2. f6+ ♜e8 3. ♜xh8#) 2. ♜xf6+ ♜e8 3. ♜xe5 dxe5 4. ♜xe5+ ♜d8 5. ♜ad1 ♜c8 6. ♜xf7

15 Koning in het midden / Stelling openen: A

- 1) 1. ♖d6+ ♜xd6 (1. ... cxd6 2. exd6+ ♜e7 3. ♜xe7+ ♜f8 4. ♜h6+ ♜g8 5. ♜d4; 1. ... ♜e7 2. ♜g5+ ♜e6 3. ♜g4+) 2. exd6+ ♜f8 3. ♜h6+ ♜g8 4. ♜d4 f6 5. ♜c4#
 2) 1. f4
 3) 1. f5 exf5 2. ♜e1 ♜e6 3. ♖xd5 ♜f7 4. ♜xe6+
 4) 1. d5 cxd5 2. ♖xd5 ♜b5 3. ♜b4
 5) 1. e4 dxe4 (1. ... ♜g4 2. ♜d2 dxe4 3. d5 e3 4. ♜xe3) 2. d5 ♜g6 3. dxc6 ♜xg5 4. cxb7
 6) 1. d4 ♜e6 2. d5 cxd5 3. exd5 ♜f5 4. ♖fxe5 dxe5 5. ♖xe5
 7) 1. ♜g5 ♜xg5 2. hxg5 ♖d7 3. ♜h8+ (3. ♜g7)
 8) tekening
 9) 1. e5 c5 (1. ... dxe5 2. ♖xe5) 2. ♜h4 dxe5 3. ♖xe5 ♜c7 4. ♖xd7
 10) 1. ♖d5 ♜xd5 2. exd5 ♜xd4 3. ♜xd4 ♜e7 4. ♜ad1 d6 5. dxe6 fxe6 6. ♜xa8
 11) 1. e4 fxe4 (1. ... ♜xf3 2. e5) 2. ♖xe4 dxe4 3. ♜xe4+ ♖e7 4. ♜xg4
 12) 1. ♖d6+ ♜xd6 (1. ... ♜e7 2. ♜h5) 2. ♜xd5

16 Koning in het midden: C

- 1) 1. ♖xf6+ gxf6 2. ♜h5+ ♜e7 3. ♜f7#
 2) 1. g7 ♜xg7 2. ♜h5+ ♜d8 3. ♖e6#
 3) 1. ♜b4 ♜d8 2. ♜c8 ♜xc8 3. ♜xc8
 4) 1. ♖xe6 ♜xe5 (1. ... ♜b6 2. ♜h5 g6 3. ♜xg6 hxg6 4. ♜xg6; 1. ... fxe6 2. ♜h5+) 2. ♖c7#
 5) 1. ♜xb7 (1. ♜fe1 ♜e6) 1. ... ♜xb7 2. ♜fe1
 6) 1. ♖xf7+ ♜xf7 2. ♜xd5+ ♜c8 3. ♜xe8+
 7) 1. ♜e5+ ♜xe5 (1. ... fxe5 2. ♜e7#; 1. ... ♜d8 2. ♜xe4) 2. ♜xc6+
 8) 1. ♖b5 ♖xd3+ (1. ... cxb5 2. ♜xb5+ ♖d7 3. ♜xd7+) 2. ♜xd3
 9) 1. ♜xd4 exd4 (1. ... ♜f7 2. ♜g8+ ♜f8 3. ♜xh7 ♜f7 4. ♜g8+ ♜f8 5. ♜g6+) 2. ♜e2
 10) 1. ♖xe4 fxe4 (1. ... ♜xa4 2. ♖xc5+) 2. ♜xe4+ ♜e7 3. ♜xe7
 11) 1. ♜g6+ (1. ♖xh7? ♖xh7) 1. ... hxg6 (1. ... ♜d7 2. ♜xg7+) 2. ♜xh8+ ♜e7 3. ♜xd8 ♜xd8 4. ♖f7+
 12) 1. ♜h7 ♜d6 2. ♜e8+ ♜xe8 3. ♜xd6+ ♜e7

17 Eindspel / Verkeerde loper: A

- 1) 1. ♜d5+ ♜e7 2. h6 ♜f8 3. ♜d2

- 2) 1. ♖c5! ♜c7 2. ♖a7!
- 3) 1. ♖e4 ♜xe4 (1. ... ♜e5 2. h5 ♜f6 3. h6 ♜f7 4. ♖h7) 2. ♜g4 ♜e5 3. ♜g5
- 4) 1. ♖f7 g3 2. hxc3
- 5) 1. ♜e3 ♜f7 2. ♖h7 ♜f6 3. ♜f4
- 6) 1. ♖b3 ♜e6 (1. ... ♞e6 2. ♖g5) 2. ♖f4
- 7) 1. ♖g6+ ♜xg6 2. h7 ♜xh7 3. ♜d5 ♜g8 4. ♜e6 ♜f8 5. f7 ♜g7 6. ♜e7
- 8) 1. ♖g8 g4 2. hxc4 g5 3. ♖b3
- 9) 1. ... ♖c5 2. h6 ♖e3+
- 10) 1. ♖c3+ ♜h7 2. ♖g7 b4 3. a4
- 11) 1. ♞e3 (1. ♞e8 pat; 1. ♞xd5+? ♜xd5 2. h5 ♜e5) 1. ... ♜xe3 2. h5
- 12) 1. ♜h2 ♖xh3 2. g3+

18 Eindspel / Verkeerde loper: B

- 1) 1. ♜f3 ♜g6 2. h4 gxh4 3. ♜g2
- 2) 1. ♜d2! (1. ♜d1? ♖f5 2. ♜d2 a3 3. ♜c3 ♖e6 4. ♜c2 ♖a2 5. ♜c3 ♜c5) 1. ... a3 (1. ... ♖f5 2. ♜c3!) 2. ♜c2! (2. ♜c1? ♖f5; 2. ♜c3? ♖e6) 2. ... ♖f5+ 3. ♜b3
- 3) 1. g6
- 4) 1. ♖g6+! ♜xe7 2. ♖h7! ♜f8 3. ♖xg8 ♜xg8 4. ♜c4! h5 5. ♜d3 h4 6. ♜e2 h3 7. ♜f2! (7. ♜f3? ♖h4; 7. ♜f1? ♖d4) 7. ... h2 8. ♜g2
- 5) 1. ♜c7 ♜b5 2. a7 ♖xa7 3. ♜d6 ♜c4 4. ♜e5 ♜d3 5. ♜f4 ♜e2 6. ♜g3 ♜f1 7. ♜h2
- 6) 1. ♜g3 ♜g4 (1. ... ♜xg3 pat; 1. ... f4 2. ♜xh5 en ♜xf4) 2. ♜xf5 ♜xf5
- 7) 1. ♖a6! bxa6 2. ♜e4 op weg naar a1.
- 8) 1. ♜g3 ♖f1 2. ♜f2 ♖h3
- 9) 1. d3 a5 2. ♜c5 a4 3. ♜xd4
- 10) 1. ♜c5 ♖e6 2. ♜b6! (2. ♜b4? ♜d4 3. ♜a3 ♜c3 4. ♜a4 ♜b2 5. ♜b4 ♖d7 6. ♜a5 ♖b5 7. ♜b4 ♜a2 8. ♜a5 ♜b3) 2. ... ♖c8 3. ♜c5 (3. ♜a5? ♜d4) 3. ... ♖e6 4. ♜b6 ♖c4 5. ♜c5
- 11) 1. ... ♞g1 2. ♖e4 (2. ♞h3 ♞g3+ 3. ♞xg3 pat; 2. ♞h2 ♞g2 3. ♞h1 ♞xc2) 2. ... ♞xh1
- 12) 1. ♞f8+ ♞c8 2. ♞xc8+ ♜xc8 3. ♖a6

19 Eindspel / Verkeerde loper: C

- 1) 1. ♜h3 ♜e5 2. h5 ♜e6 3. h6 ♜f7 4. ♖h7 ♜f6 5. ♜g4
- 2) 1. ♖e5+ ♜g8 2. ♖g7! (2. ♖xf7+ ♜xf7 3. a4 ♜e6 4. a5)
- 3) 1. ... ♜h3 2. ♜g1 ♖d4+ 3. ♜f1 ♜xg3 4. ♜e2 ♜xh4
- 4) 1. ♖b6! axb6 (1. ... ♜a8 2. ♜c7; 1. ... ♜c8 2. ♖xa7) 2. axb6
- 5) 1. ♜f7 ♜h7 2. ♜f8 ♜h8 (2. ... ♜h6 3. ♜g8 ♜h5 4. ♖d1+ g4 5. hxc4+) 3. ♖g8 g4 4. hxc4 g5 5. ♖d5
- 6) 1. ... ♜h3 2. ♜f1 ♜h2 3. f3 h5 4. ♜f2 ♖d4+ 5. ♜f1 h4 6. f4 h3 7. f5 ♜g3 8. f6 h2
- 7) 1. ... g4 (1. ... ♜h4 2. ♖g4 ♜g3 3. ♜f5) 2. hxc4+ ♜g5 3. ♜e6 h5
- 8) 1. ♜e5+ (1. ♜h2+ ♜h4 2. ♜f3+ ♞xf3 3. ♜xf3 ♜h3 4. ♜f2 ♖c5+) 1. ... ♜h4 2. ♜g6+ ♜g4 (2. ... ♜g5 3. ♜xh3 ♜xg6=) 3. ♜e5+
- 9) 1. ♖b4! (1. a5? d2; 1. ♜e1? ♜e4 2. a5 ♜d5 3. a6 ♜c6 4. ♖c5 ♜c7 5. ♖a7 ♜c6; 1. ♖h6? ♜e4) 1. ... ♜e4 2. a5 ♜d5 3. a6 ♜c6 4. ♖a5! d2 5. ♜e2 (5. ♖xd2? ♜b6)
- 10) tekening
- 11) 1. ♖g5+ ♜e2 2. ♖h6 gxh6
- 12) 1. a6 (1. ♞xg2 ♖xg2 2. a6 ♖f1+) 1. ... bxa6 2. ♞xg2 ♖xg2 3. ♜xb4

20 Eindspel / Verkeerde loper: D

- 1) 1. a6 (1. ♖d4? ♜c7 2. a6 ♜b8) 1. ... ♜c6 2. ♖d4 (2. ♖b8? ♜b6 3. a7 ♜b7) 2. ... ♜c7 3. ♖a7! (Minski 2015)
- 2) 1. ♜e1 ♖b3 (1. ... ♞xg2) 2. ♞xd5+ ♜xd5 3. ♜d2 ½-½ (Kidson)
- 3) 1. ... fxc4 (1. ... f4 2. g5 (2. gxh5 fxc3+ 3. ♜xg3 ♜f6 4. h6 ♜f7 5. ♖h7 ♜f6 6. ♜f4)) 2. ♖g6 h4 3. gxh4 ♜f6 ½-½
- 4) 1. ... ♖g3! 2. ♜g5 ♜e5 3. ♜h5 ♜f6 4. g5+ ♜f5 5. g6 hxc6# (Ansorge-Hübner, Keulen 1960)
- 5) 1. ♖f2 ♜f5 2. ♖h4 ½-½ (Krikheli 1984)

- 6) 1. h4+ gxh3 2. ♖f3 ♙h2 3. ♖f2 ♖g4 4. c7 ♙xc7 5. ♖g1 ½-½ (Katsnelson Mitrofanov 1977)
- 7) 1. b3! a3! (1. ... axb3 2. ♖c3 ; 1. ... ♙xb3 2. ♖c3) 2. ♖c3! (2. ♖c4? ♙b1 3. ♖c3 ♖b6! 4. b4 ♙a2) 2. ... ♙b1 3. b4 ♙a2 4. b5 ♙d5 5. ♖c2 ½-½ (Werle 1952)
- 8) 1. ♙e3+ ♖c4 2. a3 ♖d5 3. a5 ♖c6 4. a6 ♖c7 5. ♙a7 ♖c6 6. a4 (Horwitz 1884)
- 9) 1. a6 b6 (1. ... bxa6 2. ♖d4 a5 3. ♖c3) 2. a7 ♙c6 3. ♖d4 ♖f6 4. ♖c4 ♖e6 5. a8 ♙ ♙xa8 6. ♖b5 (Akopyan 2005)
- 10) 1. a4! (1. g8 ♙? ♙xg8 2. b4 (2. a4 b4!) 2. ... ♖b3!) 1. ... bxa4! 2. g8 ♙ ♙xg8 3. b4! (3. b3 or) 3. ... axb3 ½-½
- 11) 1. ♖c5! (1. ♙e6 g4 2. ♙xg4 ♖g8) 1. ... b6+ 2. ♖d4! (2. ♖xb6 g4 3. ♖c5 g3 4. ♙d5 g2 5. ♙xg2 ♖g8) (Bernhardt 1962)
- 12) 1. ♖e5! ♖c8 2. ♙a7 b5 (2. ... b6 3. a6) 3. a6 b4 4. ♖d4! (4. ♖e4? b3 5. ♖d3 ♖c7 6. ♖c3 ♖c6 7. ♙c5 ♖c7 8. ♙a7 ♖c6) 4. ... b3 5. ♖c3 ♖c7 6. ♖xb3 (Aliev 2015)

21 Kwetsbaarheid uitbuiten: A

- 1) 1. ♙b5+ c6 2. ♙d3
- 2) 1. ♙h5
- 3) 1. ♙xb6 cxb6 2. ♙g1
- 4) 1. ... ♖h5 2. ♙g1 ♙xg1 3. ♖xg1 ♖xg3 4. hxg3 ♙xg3+
- 5) 1. ♙a3 ♖d7 2. ♙b5+ ♖c7 3. ♙h3
- 6) 1. ♖h1 ♖f7 2. ♙g1
- 7) 1. ♙a6 ♖b8 2. ♙xb7
- 8) 1. ♙c1 c6 2. dxc6 bxc6 3. ♙xc6+
- 9) 1. ... ♙a6 2. b3 ♖xd5 3. ♙a2 ♖c3 4. ♖xc3 bxc3
- 10) 1. ... ♖g4 2. ♖f3 (2. ♖b3 ♙d3 3. ♙d1) 2. ... ♙c5 3. ♙e3 ♙xe3 4. fxe3 ♖xe3 5. ♙f2 ♖c2
- 11) 1. ... ♖xc3 2. ♙xc3 ♙b4
- 12) 1. ... ♙a8 2. ♙g3 fxg3

22 Kwetsbaarheid uitbuiten: B

- 1) 1. ♖d4
- 2) 1. ... ♙h6 (1. ... ♖g3+ 2. hxg3 ♙d4 3. f4) 2. ♙fd1 ♖g3+ 3. ♖g1 ♙e3#
- 3) 1. a5 ♙b7 2. axb6
- 4) 1. ... ♙f6 2. ♙d2 ♙xd4
- 5) 1. ... ♙a5
- 6) 1. ♖g3
- 7) 1. ... ♙a4
- 8) 1. ♖a4 ♙b7 2. ♖xb6 ♙xb6 3. ♙c7
- 9) 1. ... ♖h5 (1. ... ♙h2+ 2. ♖h1 ♖h5 3. ♙e1) 2. ♙d3 ♙h2+
- 10) 1. h4
- 11) 1. ... ♙d8
- 12) 1. ♙g3 g6 (1. ... ♖h5 2. ♙g4) 2. ♖xh6+ ♖g7 3. ♖f5+

23 Kwetsbaarheid verminderen: A

- 1) 1. ♙e2
- 2) 1. ... g3
- 3) 1. ... h6
- 4) 1. ... ♙e7
- 5) 1. ♖e2
- 6) 1. ... a5
- 7) 1. ... f5 2. ♙h4 ♖xd6
- 8) 1. ... h6 2. ♙h4 ♖xe4
- 9) 1. ... d6 2. ♖d2 ♖e7
- 10) 1. ... ♖g7

- 11) 1. ... ♖a5
12) 1. ♙f4 exf4 2. ♜xd4

24 Opening / Kwetsbaarheid: A

- 1) 1. ... ♜d6 2. ♗xg6 ♜g3+ 3. ♕h1 ♜xh3+ 4. ♕g1 ♜g3+ 5. ♕h1 hxg6#
2) 1. ... ♙b5 2. ♚d1 ♙c5
3) 1. ♗d2 exd5 2. ♗xe4
4) tekening
5) 1. f5 gxf5 2. exf5 ♙xf5 3. 0-0 ♗e7 4. ♗xf5 ♗xf5 5. ♜d3
6) 1. ♙b5+ ♙d7 2. ♙xd7+ ♕xd7 3. ♗e5+
7) 1. ♗xd7 ♙xd4 (1. ... ♗xb5 2. ♜xg7 ♕xd7 3. c4) 2. ♗f6+ ♕f8 3. ♙h6#
8) 1. d6 (1. 0-0-0 a6) 1. ... ♙xd6 2. 0-0-0
9) 1. exd5 (1. d4 is ook goed, wel minder) 1. ... cxd5 2. ♗xe5 d4 3. ♙xd4
10) 1. exf5 (1. ♗g5 ♗c5 2. ♙xh5 gxh5 3. ♜xh5 h6 4. ♙xc5 ♜xg5 5. ♜xg5 hxg5 6. ♙e3 f4) 1. ... gxf5
2. ♗g5
11) 1. ♙a4+ ♙d7 2. ♗e5
12) 1. ♙xh6 gxh6 2. ♗h4

25 Opening / Kwetsbaarheid: B

- 1) 1. ... a4 2. ♗c1 a3
2) 1. ♗a4 (1. ♚c1 ♗c6 2. ♗a4 ♙b4+ 3. ♕d1 ♙a5) 1. ... ♚a7 (1. ... ♗d7 2. ♚c1 ♜d8 3. ♜xb7)
2. ♗b6
3) 1. ♜d1 (1. d5 kan ook) 1. ... ♙xc3 2. ♙xc3 ♜c7 3. d5
4) 1. ... a6 2. b4 ♗xb4 3. ♙a3 ♙c2
5) 1. ... ♗c5 2. e4 dxe4 3. dxe4 ♗d3+ 4. ♕d1 ♗xb2+ 5. ♕c2 ♗a4
6) 1. ... exd4 2. ♙xd4 ♙b4 3. ♙c3 ♙xc3 4. bxc3 ♙xf3 5. gxf3 ♜d7 6. ♗f1 ♜xh3
7) 1. ♗xf6+ ♙xf6 2. ♜f4!
8) 1. ... ♗xd4 2. ♜xd4 ♗g4
9) 1. ♜f4 ♚c8 2. ♗g5
10) 1. ... ♗b6 2. ♜d3 (2. ♙b5 ♙xh6 3. ♜xh6 a6 4. dxc5 dxc5 5. ♚d1 ♜c7 6. ♙a4 ♗xa4 7. ♗xa4 ♗xe4;
2. ♙xg7 ♗xc4 3. ♜d3 ♗xb2) 2. ... ♙xh6
11) 1. d4 ♙b6 2. d5 a6 3. ♙a4
12) 1. ♗g5 0-0 (1. ... ♚f8 2. ♗xh7 ♚h8 3. ♗g5 ♚f8 4. ♜h5) 2. ♜h5 h6 3. ♗xf7

26 Materiaalwinst? / Ja of nee: A

- 1) ja: 1. ... ♗xe4 2. ♚e1 ♗d2
2) nee: 1. ... ♜xe4? 2. ♙g5 ♙xf3 3. gxf3
3) ja: 1. ♙xf7+ ♕xf7 2. ♗g5+ ♜xg5 3. fxg5+
4) nee: 1. ... ♚xb3? (1. ... ♕g8) 2. ♙d6!
5) nee: 1. ... ♗xd4 2. ♜a4
6) ja: 1. ... ♜xd4 2. e5 ♙c5
7) ja: 1. ♜xe4 (1. ... ♗xe4 2. ♚xg7+ ♕h8 3. ♚g3+ ♗f6 4. ♚xh3) 1. ... ♜d7 2. ♜d4
8) nee: 1. ♙xa6? ♙f5 2. ♚b2 bxa6
9) ja: 1. ♗xf7 ♚xd4 (1. ... ♚xf7? 2. ♚xd8+) 2. ♗xd8 ♚d7 (2. ... ♚xd8 3. ♚xc7)
10) nee: 1. ... ♚xc5 (1. ... ♗xa2 2. ♚a3) 2. ♚ee3
11) ja: 1. ♗xc6+ ♕d6 2. ♗a3
12) nee: 1. ... ♜xc3 2. ♚d8+ ♕h7 3. ♗g5+

27 Materiaalwinst? / Ja of nee: B

- 1) ja: 1. ... ♗xe4
2) nee: 1. ♚xd5? ♜c7! 2. ♚dd4 e5
3) nee: 1. ... ♗xf2 2. ♙xf2 ♜xe2 3. ♚ae1
4) ja: 1. ♗cxe4 ♗xe4 2. ♗xe4 ♜xe4 3. ♙f3

- 5) ja: 1. ... ♖xd4 2. cxd4? ♜b5+
- 6) nee: 1. ... ♜xe4 (1. ... ♖xe4 2. ♙xd8) 2. ♖h6+ gxh6 3. ♙xf6
- 7) ja: 1. ♙xa7 b6 2. c5 ♖b7 3. c6+ ♖xc6 4. ♙b5
- 8) ja: 1. ♖xd5
- 9) nee: 1. ... ♖xc5? 2. ♖d5 cxd5 3. ♙xc5
- 10) nee: 1. ... ♙xe5? (1. ... ♖xe5 2. ♜c5) 2. ♜xe5 ♖xe5 3. ♜c5
- 11) ja: 1. ♖xb5
- 12) nee: 1. ♖xd5 ♜xd5 (1. ... ♖f2+ 2. ♜xf2 ♙xf2 3. ♖xc7)

28 Dame-eindspel: A

- 1) 1. ♜d5+ ♖b4 (1. ... ♖a6 2. ♜a8+) 2. ♜d4+ ♜xd4+ 3. ♖xd4
- 2) tekening
- 3) 1. ♜g8+ ♖c5 (1. ... ♖b4 2. ♜b8+; 1. ... ♖d3 2. ♜h7+) 2. ♜c8+ ♖b6 3. ♜b8+
- 4) 1. ... ♜d7+ 2. ♖a3 (2. ♖b3 ♜d5+ 3. ♜xd5+ ♖xd5; 2. ♖a5 ♜d5+ 3. ♜xd5+ ♖xd5; 2. ♖b4 ♜e7+ 3. ♜xe7+ ♖xe7) 2. ... ♜e7+ 3. ♜xe7+ ♖xe7
- 5) 1. ♜c3+ ♖d5 2. ♜c4+ ♖e5 3. d4+
- 6) 1. ♜b6+ ♖a3 2. ♜xd6+ ♜b4 3. ♜a6+
- 7) 1. ... ♜b6+ 2. ♖e7 (2. ♖d7 ♜b5+; 2. ♖d5 ♜b5+ 3. ♜xb5+ axb5) 2. ... ♜e3+
- 8) 1. ♜f8+ ♖b5 2. ♜b8+ ♖c5 (2. ... ♖a5 3. ♜c7+ ♖b5 4. ♜b6#) 3. ♜e5#
- 9) 1. ♜c4+ ♖a5 2. b4+ ♖a4 3. ♜a6+
- 10) 1. ... ♜e7 2. g4 (2. f5 ♜e4+ 3. g4 ♜e1+) 2. ... ♜e1+
- 11) 1. ♜d3 ♜b5 (1. ... b5 2. ♜c2+) 2. ♜a3#
- 12) 1. ♜f7+ ♖d6 2. ♜d7+ ♖c5 3. ♜a7+

29 Dame-eindspel: B

- 1) 1. ♜e5+ ♖g6 2. ♜e4+ ♜xe4+ 3. ♖xe4 ♖f6 4. ♖d5 ♖e7 5. ♖c6 ♖d8 6. ♖b7
- 2) 1. ♜h4+ ♖g6 2. ♜h5+ ♖f6 3. ♜h8+
- 3) 1. ♜e7+ ♖f5 2. ♜e6+ ♖f4 3. ♜xh6+
- 4) 1. a4 ♜xa4 2. ♜e8+
- 5) 1. ♜e7 ♖c8 2. ♜e6 ♖d8 3. ♜g8+ ♜e8 4. ♜xe8+ ♖xe8 5. ♖e6
- 6) 1. ♜e8 ♜xf3 2. ♜a8+
- 7) 1. ♜c8+ ♖d6 2. ♜c6+ ♖e5 3. f4+
- 8) 1. ♜a8+ ♖d7 2. ♜c8+ ♖d6 3. ♜c6+ ♖e5 4. ♜c5+
- 9) 1. ♜e4 ♜d7 2. ♜a8+ ♖b5 3. ♜a4+
- 10) 1. ♜f7+ ♖g5 2. ♜g8+ ♖f4 3. ♜g4+ ♖e5 4. ♜g7+
- 11) 1. ♜g2+ ♖h4 2. ♜h2+ ♖g5 3. f4+
- 12) 1. ♜b1+ ♜g1 2. ♜b7+ ♜g2 3. a6! ♜xb7 4. axb7 ♖g1 (4. ... ♖g2 5. b8♜ h1♜ 6. ♜b7+) 5. b8♜ h1♜ 6. ♜b1+

30 Dame-eindspel: C

- 1) 1. ♜g7+ ♖f5 2. ♜g5+ ♖e6 3. f5+
- 2) 1. ♜f8+ ♖g5 2. h4+ gxh3 3. ♜f4+ ♖h5 4. ♜h4#
- 3) 1. ♜g7 c2 2. ♜h7+ ♜h6 3. ♜f5+
- 4) 1. ♜h3+ (1. g4? ♜e8+ 2. ♜xe8 pat) 1. ... ♜h4 (1. ... ♖g6 2. ♜h7+ ♖f6 3. ♜f7+ ♖e5 4. ♜e7+) 2. ♜e6+ ♖h5 3. ♜f7+ (3. ♖h7? ♜g3!) 3. ... ♖g4 4. ♜f3#
- 5) 1. ♜d8+ (1. ♜b5+ ♖d4) 1. ... ♖c5 2. ♜d6+ ♖b5 3. ♜b6#
- 6) 1. ... ♜c3+ (1. ... ♜d5? 2. ♜g3+ ♖xd4 3. ♜c3+ ♖e4 4. ♜e1+=) 2. ♖b5 ♜c4+ 3. ♖a5 ♜d5+
- 7) 1. ♜c6 ♜b4 (1. ... ♜d3+ 2. ♜b5+ ♜xb5+ 3. ♖xb5) 2. ♜d7 (2. ♜b5+ ♖a8 3. ♜d5+ ♖b8 4. ♜d8#)
- 8) 1. ♜h3+ ♜h4 (1. ... ♖g6 2. ♜h7+ ♖f6 3. ♜f7+ ♖e5 4. ♜e7+) 2. g4+ ♖g6 (2. ... ♖h6 3. ♜d3) 3. ♜d3+ ♖f6 4. ♜d6#
- 9) 1. ♜e1 ♖e5 2. d4+
- 10) 1. ♜h4+ (1. ♜xg6? ♜c8+ 2. ♖xc8 pat) 1. ... ♖g7 2. ♜e7+ ♖g8 3. ♜d8+ ♖g7 4. ♜c7+
- 11) 1. ♜f6+ ♖e4 (1. ... ♖d5 2. ♜e6+ ♖c5 3. ♜c8+) 2. ♜xg6+ ♖d5 (2. ... ♖e5 3. ♜e6+ ♖f4 4. ♜h6+)

3. ♖e6+ ♜c5 4. ♖c8+
 12) 1. ♖e6 ♖c7 2. ♜d6 ♜xd6 (2. ... ♖f7 3. ♜g3#) 3. cxd6

31 Verdedig tegen dreigingen: A

- 1) 1. g5 ♟xd7 2. g6+ ♜g8 pat
- 2) 1. ♟g4+ ♜xg4 (1. ... ♜b8 2. ♟xa7+) 2. ♜xg4+
- 3) 1. ♜h4 ♟xe5 2. g5#
- 4) 1. ... ♜xg4+! 2. ♜h6 (2. hxg4 ♚h1#) 2. ... ♜xh3+ 3. ♜h5 ♜xd7
- 5) 1. ... ♜h5
- 6) 1. ♟xf6 (1. ♟b3 ♜xd4 2. ♜xd4 c5 3. ♜xd6 ♜xd6 4. ♚xd6 c4) 1. ... ♜xf6 2. ♟b3
- 7) 1. ... ♜g6 (1. ... ♜a5 2. ♟xe5)
- 8) 1. ♚d1 ♚xd1 2. ♚xc3
- 9) 1. ♚h5 ♟xh5 (1. ... ♚g8 2. ♚hh7 b2 3. ♚xa7+ ♜b8 4. ♜c6+ ♜c8 5. ♚hc7#) 2. ♜c6 ♟f3 3. ♚xa7#
- 10) 1. ... ♚e8 (1. ... ♜d8 2. ♟b8)
- 11) 1. ♜e4 (1. ♜b3 ♜xd3 2. ♜xd3 ♟xf2+ 3. ♚xf2 ♚xd3) 1. ... ♜xd3 2. ♜xd3 ♚xd3 3. ♜xc5
- 12) 1. ... ♚xe1 2. ♚xe1 ♜d8

32 Verdedig tegen dreigingen: B

- 1) 1. f4 ♟xc3 (1. ... ♜xh6 2. fxe5) 2. ♟g5
- 2) 1. ... ♜c8
- 3) 1. ♜f2 (1. ♚e1 f4) 1. ... f4 (1. ... ♜xc4 2. ♚e8+ ♜xe8 3. ♜xd4) 2. ♚e8+ ♜g7 3. ♚xd8 ♟xf2+ 4. ♜xf2
- 4) 1. ♜f6+ gxf6 2. gxf3+
- 5) tekening
- 6) 1. ♜f5
- 7) 1. ... ♜d3 2. ♜xd3 c4+
- 8) 1. ♜xd5 fxg6 2. ♜f6++ ♜h8 3. ♜xg6#
- 9) 1. ... g5 (Anders verliest zwart een stuk.) 2. ♟xg5 f6
- 10) 1. ... ♜d4 2. ♜xd4 ♜xf3
- 11) 1. ♜f5 ♜xf5 2. ♟xe4
- 12) 1. ... ♜c6 2. ♚xc6 axb5

33 Verdedig tegen dreigingen: C

- 1) 1. ... ♟f8 (1. ... ♜g8 2. ♜xe7+ ♜xe7 3. ♜d6+) 2. 0-0-0 ♚c8 3. ♟g5 ♜c4 4. c3 ♟xd6 5. ♜xd6+ ♜e7 6. ♜xc4 ♚xc4
- 2) 1. ♜xf7+ (1. g3 ♜d7) 1. ... ♜xf7 2. ♚xc8+ ♜e8 3. ♚xe8+
- 3) 1. ... ♚e4 (1. ... ♟e8 2. ♚d8 ♚e4 is hetzelfde) 2. ♚d8+ ♟e8 3. ♚xb8 ♚xe7
- 4) 1. ♜h8+ (1. ♟xf3 gxf3 2. ♜h8+ ♜xh8 3. ♜d5+ ♟g7 4. ♜xf4 ♜f5) 1. ... ♜xh8 2. ♜e2+ ♜g8 3. ♜xf4
- 5) 1. ♜h6+ ♚xh6 2. ♟xd5
- 6) 1. c3 ♟xc3 2. ♚ac1 ♟b4 3. f5 e5 4. ♜g5+ ♜f8 5. f6 g6
- 7) 1. ... ♚h4 (1. ... ♟f5 2. ♜e3)
- 8) 1. ... d6 (1. ... ♜xd3 2. fxg7+ ♜xg7 3. ♟xh6+; 1. ... ♚g8 2. f7; 1. ... ♜f4 2. fxg7+)
- 9) 1. ♜xg6+ ♜f8 (1. ... fxg6 2. ♚xc7+) 2. fxg3
- 10) 1. ... ♜d5+ 2. e4 ♜c5
- 11) 1. ♜f7 ♟xe3 (1. ... ♜xf7 2. 0-0; 1. ... ♜xf7 2. ♚f1) 2. ♜xh8
- 12) 1. ... ♜xg2+ (1. ... ♚xg7 2. ♚f8+ ♜d7 3. ♟e8+ ♜d8 4. ♟c6#; 1. ... ♜xg6 2. ♚f8+ ♚xf8 3. ♜xg6) 2. ♜xg2 ♚xg7

34 Verdedig tegen een vrijpion: A

- 1) 1. ♚b4+ ♜d3 2. ♚d4+ ♜c3 3. ♜d5 c1♜ 4. ♚c4+ ♜d2 5. ♟e3+
- 2) 1. ♟d3 a1♜ 2. ♜b3 ♜d4 (2. ... ♜a7 3. ♚c3+ ♜a1 4. ♚c1#) 3. ♚c3+ ♜a1 (3. ... ♜xd3 4. ♚xd3 ♜c1 5. ♚d4 ♜b1 6. ♚d1#) 4. ♚c1#

- 3) 1. ♖h6+ ♕a7 (1. ... ♕b5 2. ♙c6+ ♕a5) 2. ♙b7 a1 ♖ 3. ♚xa6+ ♗xa6 4. ♙xa6 ♕xa6 5. ♕c3 ♕a5 6. ♕c4
- 4) 1. ♕b4 ♕b2 2. ♚c8 a1 ♖ 3. ♚c2+ ♕b1 4. ♕b3
- 5) 1. ♙d3 g2 (1. ... ♕g2 2. ♙e4#; 1. ... ♕e3 2. ♙f1 ♕f3 3. ♚h3) 2. ♚h3#
- 6) 1. ♚c3 c4 2. ♕g2 ♕e2 3. ♙c1 d1 ♖ 4. ♚e3#
- 7) 1. ♚c7 a5 2. ♙f2+ ♕xc7 3. ♙g3+
- 8) 1. ♙b2+ ♕xb2 (1. ... ♕b1 2. ♚d1+ ♕xb2 3. ♚g1) 3. ♚g3 h2 3. ♚xg2+
- 9) 1. ♙c4 ♕a3 (1. ... g1 ♖ 2. ♚a6#) 2. ♚xh2 g1 ♖ 3. ♚a2#
- 10) 1. ♕d3 ♕xa1 2. ♕c2 b5 3. ♙e5#
- 11) 1. ♚h8 a1 ♖ 2. ♚a8 ♗xa8 3. ♙f3+
- 12) 1. ♙e2+ ♕xe2 2. ♚h4 a1 ♖ 3. ♚h2+ ♕f1 4. ♚h1+

35 Verdedig tegen een vrijpion: B

- 1) 1. ♙f1 e1 ♖ 2. ♚xa4+ bxa4 3. b4#
- 2) 1. e4 ♕c5 (1. ... f1 ♖ 2. ♚c7#) 2. ♙e5 ♕c4 (2. ... f1 ♖ 3. ♚c7#) 3. ♚g3 d1 ♖ (3. ... d1 ♗ 6. ♚f3 ♕c5) 6. ♚c3#
- 3) 1. ♚h6+ ♕c5 (1. ... ♕e5 2. ♚e6+ ♕xe6 3. ♙xd5+ ♕xd5 4. c4+ ♕xc4 5. ♕c2; 1. ... ♕c7 2. ♚h7+ ♕c8 3. ♚b7 ♕xb7 4. ♙xd5+ ♕c7 5. ♙a2) 2. ♚c6+ ♕xc6 (2. ... ♕d4 3. c3+) 3. ♙xd5+ ♕xd5 4. c4+ ♕xc4 5. ♕c2
- 4) 1. ♙c3 d2 2. ♙a1 d1 ♖ 3. ♚c3#
- 5) 1. ♚e1 b2 (1. ... f6 2. ♚e7+ ♕g8 3. ♕g6 ♕f8 4. ♙d6) 2. ♚h1+ ♕g8 3. ♚h8+ ♕xh8 4. ♙e5+
- 6) 1. ♚e2 (1. ♚d2? h1 ♖+ 2. ♕g3 ♗h5) 1. ... h1 ♖+ 2. ♕g3 ♕f1 3. ♙a6 ♗g1+ 4. ♚g2+
- 7) 1. ♙d7! e1 ♖ (1. ... ♕xd7 2. ♚xe3) 2. ♙b5
- 8) 1. ♙e7 ♕c7 (1. ... ♕xa5 2. ♙b4+) 2. d6+ ♕c6 3. ♚c5+
- 9) 1. ♚g5+ ♕h7 (1. ... ♕h6 2. ♚g8 h1 ♖ 3. ♙g7+! ♕g5 4. ♙e5+ ♕h6 5. ♚h8+) 2. ♚g7+! ♕h6 3. ♕f7 h1 ♖ 4. ♙g5+
- 10) 1. ♙f7! (1. ♚xe2? pat) 1. ... a2 2. ♙h5 a1 ♖ 3. ♚e8#
- 11) 1. ♚c2+ ♕b5 2. ♚xb2 a1 ♖ 3. ♙c3+ ♕c5 4. ♚b5+
- 12) 1. ♙b7! a1 ♖ 2. ♚xa6+ ♗xa6 3. ♙xa6 ♕xa6 4. ♕c3 ♕a5 5. ♕c4

36 Verdedig tegen koningsaanval: A

- 1) 1. ... ♗c7 (1. ... ♗xe3 2. fxe6 ♗e7 3. ♚xf7 ♗c5 4. Rf2+) 2. fxe6 dxe6
- 2) 1. ... ♗a5+ (1. ... ♗d6 2. ♚h3) 2. ♕f1 (2. ♕d1 ♗xa2) 2. ... ♗d2
- 3) 1. ... ♙f5 (1. ... ♗f6 2. ♗xf7; 1. ... h6 2. ♗xf7)
- 4) 1. ... ♕h8 (1. ... ♕h7 2. ♚d3 ♚xc3 3. ♗h4+ ♕g7 4. ♗g3+ ♕h7 5. ♚xc3) 2. ♚d3 f6
- 5) 1. ... ♙e2 (1. ... ♕h8 2. ♚g3) 2. ♚e1 ♙xf3 3. gxf3 ♗c2+ 4. ♕h1 ♗f2
- 6) 1. ... h6 (1. ... ♕h8 2. ♙xg7+ ♕xg7 3. ♗g5+ ♕h8 4. ♗f6+ ♕g8 5. ♚e3; 1. ... gxf6 2. exf6 ♕h8 3. ♚xe8) 2. ♚e3 ♕h7 3. ♗d3+ g6
- 7) 1. ♚g7 (1. ♚g3 ♚h5 2. h3 ♗xh3+ 3. ♚xh3 ♚xh3+ 4. ♕g1 ♚g8+ 5. ♕f1 ♚h1#) 1. ... ♚c8 2. ♗xe6 ♚h5 3. h3
- 8) 1. ... ♙xd3 2. ♗de4 ♗e2+ 3. ♗xe2 ♙xe4
- 9) 1. b4 ♙xb4 (1... ♚xb4+ 2. ♙xb4 ♗xb4+ 3. ♕c2) 2. ♗xa3
- 10) 1. ... ♗f4 (
- 11) 1. ... ♙h7 (1. ... ♗f8 2. ♗h8+ ♕xh8 3. ♙xf6++ ♕g8 4. ♚h8#) 2. ♚g3+ ♙g6
- 12) 1. ... ♗d8

37 Verdedig tegen koningsaanval: B

- 1) 1. ... ♗d4+ (1. ... ♙h4 2. ♗xe5; 1. ... ♙xg7 2. f6) 2. ♕h1 ♙h4
- 2) 1. ... ♙e4 (1. ... ♕g8 2. ♙xh6; 1. ... ♚h8 2. ♚xh6+ (2. ♗xf7 ♙xc1=)
- 3) 1. ... ♚d7 (1. ... ♚f7 2. ♙d8) (1. ... ♚e6 2. ♗h7+ ♕f8 3. ♗h8+ ♕e7 4. ♗xg7+) 2. ♗h7+ ♕f8 3. ♚xd7 ♗xd7 4. ♗h8+ ♕e7 5. ♗xb8
- 4) 1. ... ♗d7 (1. ... ♕h8 2. ♚xe4 dxe4 3. ♗h6 ♚g8 4. ♙xf7) 2. ♗h6 ♗xf6
- 5) 1. ... ♚c1+ 2. ♙xc1 ♗xd2 3. ♙xd2 ♚xe6

- 6) 1. a4 ♖xa4 (1. ... bxa4 2. ♙xf6 a3+ 3. ♜a1) 2. ♚a1
- 7) 1. ... ♖xd2+
- 8) Tekening
- 9) Tekening
- 10) 1. ... ♚d7 (1. ... ♚fe8 2. ♚d3) 2. ♖xf6+ ♜g8 3. ♖g5+
- 11) 1. ... ♙e6 (1. ... ♚e6 2. ♚f3 c6 3. ♚h3 ♜f8 4. ♖h8+ ♜e7 5. ♖xg7 ♖g8; 1. ... ♚xe5 2. dxe5 ♖e7 3. exf6 ♖e3+ 4. ♜h1) 2. ♚f3 ♖d7 3. ♚g3 ♙f5
- 12) 1. ... ♚h8 (1. ... ♜f6 2. exf6 ♖xf6 3. ♙g5+ ; 1. ... f6 2. ♙xf8+ ♜g8 3. ♙d6) 2. ♚f1 ♜xe5

38 Verdedig tegen een vrijpion: C

- 1) 1. ♚e8+ ♚xe8 2. ♜xf7+ ♜c8 3. ♜d6+ ♜d8
- 2) 1. ... ♜h2+ 2. ♜xe3 ♜f1+ 3. ♜f3 ♜h2+
- 3) 1. ♚d7+ ♙xd7 (1. ... ♜h6 2. ♚d6+ ♜h5 3. ♚g5+ ♜h4 4. ♚h6+) 2. ♜f6+
- 4) 1. ♚b2 a1♖ 2. ♜b6+ ♜a3 3. ♜c4+ ♜a4 4. ♜b6+
- 5) 1. ♚xg2 h1♖ 2. ♚e2+ ♜d1 3. ♜c3+
- 6) 1. ♚b3! a1♖ 2. ♜c5+ ♜a5 3. ♜b7+ ♜a4 4. ♜c5+
- 7) 1. ♚h6+ ♜xh6 2. g8♜+ ♜h5 3. ♜f6+ ♜h6 4. ♜g8+
- 8) 1. ♚d6 b1♖ 2. ♜f5+ ♜e8 3. ♜g7+ ♜e7 4. ♜f5+
- 9) 1. ♜d8+ ♜b8 (1. ... ♜a8? 2. ♜c6) 2. ♜c6+ ♜c8 3. ♜a7+ ♜d8 4. ♜c6+
- 10) 1. ♚xd5! (1. ♜d4+? ♜d6 2. ♚c6+ ♜d7 3. ♚e6 a1♖) 1. ... a1♖ 2. ♜f4+ ♜f6 3. ♜h5+ ♜g6 4. ♜f4+ ♜f6 5. ♜h5+
- 11) 1. ♜d8+ ♜d6 2. ♚f7 h1♖ 3. ♜b7+ ♜e6 4. ♜d8+ ♜d6 5. ♜b7+
- 12) 1. ♜a5+ (1. ♚e5? ♜b4; 1. ♚xd3? ♜xd3 2. ♜c5+ ♜c4) 1. ... ♜d4 2. ♚e5! d1♖ 3. ♜c6+ ♜c4 4. ♜a5+ ♜b4 5. ♜c6+ ♜c4 (5. ... ♜a4? 6. ♚a5#) 6. ♜a5+

39 Verdedigen / Schaak opheffen: A

- 1) 1. ... ♚e6 (1. ... ♜h7 2. ♖h5+ ♜g8 3. ♖xe8+ ♜h7 4. ♖h5+ ♜g8 5. ♚d8#)
- 2) 1. ... ♙d7 2. ♖xc5 (2. ♖b4 e5 3. 0-0) 2. ... ♚c8
- 3) 1. e3 (1. ♜h1 ♜xg3+ 2. hxg3 ♖h5+) 1. ... ♙xe3+ 2. ♜h1
- 4) 1. ... ♚d5 2. ♖xd5+ ♜h8
- 5) 1. ♙c2! (1. ♚c2? ♚xa4) 1. ... ♙xc7+ 2. ♚g3#
- 6) 1. c5 ♖xc5+ 2. ♙d4 ♖c7 3. fxg6+
- 7) 1. ♚e1 ♖xe1+ 2. ♙f1
- 8) 1. ... ♜f8 (1. ... ♜e7 2. ♜f5+ exf5 3. ♚he1)
- 9) 1. ♜f7 ♖xf7+ 2. ♜g2
- 10) 1. ... ♖f7 (1. ... ♜f8 2. ♚f4+) 2. ♙xf7+ ♜f8
- 11) 1. ♖xd4 ♜xd4 2. ♜f6+
- 12) 1. ♖e3 ♖xc4 2. ♚f4

40 Verdedigen / Schaak opheffen: B

- 1) 1. ♙d4! (1. ♜h1 ♙xf8) 1. ... ♙xd4+ 2. ♜h1 dxc2 3. ♚h8+
- 2) 1. ... ♜xg6 (1. ... ♜h8? 2. ♚f7 ♖e3+ 3. ♜h2 ♙g7 4. ♚xg7 ♜xg7 5. ♖f7+ ♜h8 6. ♖h7#) 2. ♙e4+ ♜g7 3. ♚f4 ♙e5
- 3) 1. ... ♙c5! 2. ♖xd3 (2. ♖xc5+ ♜d7 3. ♙d4 ♚c8 4. ♖d6+ ♜e8; 2. ♙d4! ♚d8 3. ♖xc5+ ♜d7) 2. ... ♚d8
- 4) 1. ♙c5
- 5) 1. ♚f2 ♖xc4 2. ♜d5
- 6) 1. ... ♚e8! (1. ... ♜f8? 2. ♖xf8+! ♜xf8 3. ♚h8#) 2. ♖xe8+ ♜f8 3. ♖e3 ♚e4
- 7) 1. c3 ♙xa5 2. ♙g5
- 8) 1. ♖c1 (1. ♖e1 ♚xe1+ 2. ♜f2 ♚e2+ 3. ♜g1 ♚e1+) 1. ... ♚xc1+ 2. ♜f2
- 9) tekening
- 10) 1. ♖d2 ♖xa4 2. b3

- 11) 1. ♖e3 (1. ♗f2 ♗g4+ 2. ♜f1 ♗d1#) 1. ... ♗xe3+ 2. ♗f2
 12) 1. ... ♘d7 2. ♗xe4 ♘c5 3. ♗e3 cxb2

41 Eeuwige penning: A

- 1) 1. c8♗+ ♜xc8 2. ♖f5 ♜d7 3. ♖g4 (Zachodjakin 1932)
 2) 1. ♖c5
 3) 1. ♗f3 ♗f7 2. ♜f2 (op weg naar g4). Een extra zwarte pion op g7 voorkomt dat direct slaan op f5 ook wint.
 4) 1. g4 f5 2. g5
 5) 1. ... e5 (1. ... ♜g7 2. e5 dxe5 3. ♜c5) 2. ♗b4 2. ... ♜g7 (op weg naar c6)
 6) 1. ... ♗e4+ 2. ♗xe4 ♖xe4+ 3. ♗f3 h5 4. h3 f5 5. g4 fxg4 6. hxg4 hxg4 (Rybak-Bezdan, CSR 1986)
 7) 1. ♖g4 ♜e8 2. ♖h5+ ♜e7 3. ♗d2
 8) 1. a4 a6 2. b4 (of een loperzet op de lange diagonaal. Op ... b5 speelt wit altijd a5) 2. ... b5 3. a5. Een extra witte pion op h2 voorkomt dat zwart remise maakt.
 9) 1. ♗e5 ♗e7 2. g4 h6 3. h4
 10) 1. ... c4 2. h7 (2. ♗c8+ ♜h7 3. ♗g4 ♗f5) 2. ... ♗f5
 11) 1. ♗a4 (zwart kan de penning over de a-lijn niet meer opheffen.)
 12) 1. ... ♗xd3 (1. ... b5 2. ♗b4 ♖f5 3. axb5) 2. ♗xd3 ♗d8 3. ♗d1 b5

42 Eeuwige penning: B

- 1) 1. ... g4 2. hxg4 g5
 2) 1. ... c3
 3) 1. ... ♜e5 2. ♗e2+ ♜f4 3. ♗f2 ♗c1
 4) 1. ... b6 2. ♗e2 f5 3. gxf6ep ♜f7
 5) 1. ... ♗d1 2. c4 b5 3. c5 ♜d7 4. ♜g3 ♜c6 5. ♜g2 ♜d5
 6) 1. ... ♗xd2 2. ♗xd2 ♗d8 3. ♗d1 b5 (anders speelt wit c4, c3 en ♜c2) 4. c4 b4
 7) 1. ♗a5
 8) 1. ♖b1 (1. ♗a3 ♜c8; 1. b4 ♖b6 2. cxb6 ♗xa2)
 9) 1. b4 (voorkomt ♗c5) 1. ... ♜g7 2. ♗e3 (2. c3? ♗d3+) 2. ... ♜f8 3. c3
 10) 1. c4 dxc3 2. d4 a5 3. ♜c2 a4 4. ♖g2 a3 5. ♜b3
 11) 1. f4 gxf4 2. h4
 12) 1. ... c4 2. ♗f2 (2. dxc4 ♜xe4 3. ♜d2 ♗xf3) 2. ... c3 3. ♗f1 ♗f4 4. ♗f2 ♜d6 5. ♗f1 ♜c5 6. ♗f2 ♜b4 7. ♗f1 ♜a3 8. e5 ♜b2 9. e6 ♗f6

43 Verdedig tegen eeuwige penning: A

- 1) 1. ... ♗h8+ 2. ♜g4 ♗h7 3. ♗xc7 ♗xc7 4. d4 ♜c8 5. ♖xc7 ♜xc7 6. ♜g5 ♜d6 7. ♜xg6 ♜e6
 2) 1. c5+ ♜xc5 2. ♘d2
 3) 1. ... h5 2. ♖f5 g6 3. ♖xe6+ ♗xe6
 4) tekening
 5) 1. ... c4 2. bxc4 a4
 6) 1. ... g3 2. ♖xg3 ♗g8 3. ♗xd6 ♗xg3+ 4. fxg3 ♜xd6
 7) 1. b3 (1. ♗d2 a4) 1. ... ♜f7 (1. ... a4 2. b4 a5 3. c5) 2. a3 ♗d7 3. b4 axb4 4. axb4
 8) 1. h4 h6 2. hxg5 hxg5 3. h4
 9) 1. ... g5 (1. ... h5 2. g4 hxg4 3. ♘g3) 2. h4 ♜g6
 10) 1. ... b6 2. b3 d5
 11) 1. g4 (1. f4 g4 2. f5 ♜b7 3. a3 ♜c7 4. a4 ♜d6 5. ♗f4 ♜c5 6. ♗c4+ ♜d5 7. ♗f4 ♗c1 8. ♗f2 ♜d4 9. ♗f4+ ♜c5) 1. ... ♗a1 2. f4 ♜b7 3. fxg5 fxg5 4. ♗f3 ♖xg4 5. ♗f7+ ♜b8 6. ♜f2 ♗xa2+ 7. ♜g3
 12) 1. ... c5 2. b5 a5 3. ♗d3 a4 4. ♜e2 a3

44 Eeuwige penning: C

- 1) 1. ♗g2+ (1. ♗df2 ♗e8+) 1. ... ♜h6 2. ♗f6+ (2. ♗h2+ ♜g7 3. ♗g2+ ♜h6 4. ♗f6+ is tijdverlies)
 2. ... ♜h7 3. ♜f2 (3. ♜f4 ♖d5) (Rinck 1923)
 2) 1. a3 b5 2. ♖a2 ♗8d7 3. f3 exf3 4. ♗xd5

- 3) 1. d6 cxd6 2. ♖d5 ♜h8 3. ♜g2 ♜hf8 4. ♜e6+
- 4) 1. ... ♖xd4 2. cxd4 b5
- 5) 1. ... ♜e4+ 2. ♜xe4 ♖xe4+ 3. ♜f3 h5 (3. ... g5 4. g4) 4. h3 f5 5. g4 fxg4 6. hxg4 hxg4 7. ♜g3 gxf3 8. ♜f4 ♖a8
- 6) 1. ... h5 (1. ... f5? 2. ♜g3 f4+ 3. ♜xf4 gxf4+ 4. ♜xf4) 2. h3 (2. ♜g3 h4+) 2. ... h4
- 7) 1. ... ♜xf2+ 2. ♜xf2 ♜xf2+ 3. ♜xf2 ♖b6 4. ♜e3 f5
- 8) 1. ... ♜c3 2. ♜xc3 ♖f6 3. ♜b2 a5 4. b4 a4
- 9) 1. b4 c4+ 2. ♜e3 f4+ 3. gxf4+ gxf4+ 4. ♜d2
- 10) 1. ♜b4! ♜d5 2. ♜c4 ♜a5 3. ♜b4 ♜e5 4. d4 ♜d5 5. ♜c4 ♜xd4+ 6. ♜c5! ♜f4 7. ♜d5 ♜f3 8. ♖g4 ♜f4 9. ♖h3 ½-½ (Bazlov 2003)
- 11) 1. a4 (1. b5? axb5 2. cxb5 d5; 1. a3? b5) 1. ... b6 2. b5 a5 3. ♜e3 ♜8e7 4. ♜b2 g5 5. ♜c3 ♜e8 6. ♜d2 ♜8e7 7. ♜e2 ♜e8 8. ♜f1 ♜8e7 9. ♜g1 ♜e8 10. ♜h2 ♜8e7 11. ♜h3 ♜e8 12. ♖f5 ♜8e7 13. ♜g4
- 12) 1. b4 (1. h4 gxh3 2. g4 b4 3. ♜h2 c4 4. ♜g3 (4. ♖d2 c3 5. bxc3 bxc3 6. ♖xc3 ♜f3+ 7. ♜xh3 d4) 4. ... c3 5. bxc3 bxc3 6. b4 d4 7. b5 d3 8. b6 d2) 1. ... c4 (1. ... cxb4 2. h4 gxh3 3. g4) 2. h4 gxh3 3. g4

45 Eindspel / ♖ - ♜ : A

- 1) 1. ♖c1 ♜c2 2. ♜b5 c3 3. ♜c4
- 2) 1. ♖d7+ (1. ♜c7 ♜g3 2. ♜d6 h5 3. ♜e5 h4 4. ♜f5 h3) 1. ... ♜g3 2. ♖h3
- 3) 1. ♜h6 (1. ♖xf5+ ♜f3) 1. ... ♜f3 2. ♜g5 ♜xf2 3. ♜f4
- 4) 1. ♖c3 ♜e4 (1. ... e5 2. ♜c5 ♜e4 3. ♖d4) 2. ♖d4 e5 3. ♜c5 exd4 4. exd4 (Prokes 1953)
- 5) 1. ♖d5! exd5 2. ♜b7 ♜f4 3. ♜c6 ♜e4 4. ♜c5 (Fritz 1955)
- 6) 1. ♖g6! (1. ♖e6 h5) 1. ... d3 2. ♜f2 (Maksimovskikh 1977)
- 7) 1. ♖c6 (1. ♖a6? ♜b8) 1. ... a5 2. ♜e2 (Kitsigin 1978)
- 8) 1. ♜f4 (1. ♖xf3? g3!) 1. ... ♜h3 2. ♖xf3 (Moravec 1927)
- 9) 1. ♖g3 (1. ♜g7? ♜c6 2. ♖a7 b5 3. cxb6ep ♜b7=; 1. ♖d6? b6; 1. ♖a7? b5 2. cxb6ep ♜c8=) 1. ... ♜c6 2. ♖f2
- 10) 1. f4 (1. ♖e5? ♜xf2 2. ♜xa4 b2 3. ♖xb2 g3 4. h4 g2 5. ♖d4+ ♜f3 6. h5 ♜e4=) 1. ... gxf3 2. h4 (Walkewitz 1980)
- 11) 1. h6 ♜f5 (1. ... f3 2. ♖d4! ♜xd4 3. h7 f2 4. h8♜+ ♜e3 5. ♜h1 ♜e2 6. ♜g2 ♜e1 7. ♜c2! b3+ 8. ♜c3 b2 9. ♜e4+ ♜d1 10. ♜c2+ ♜e1 11. ♜xb2 ♜f1 12. ♜d2 ♜g2 13. ♜g7+) 2. ♖e5! ♜g6 (2. ... f3 3. h7 f2 4. h8♜ f1♜ 5. ♜f6+) 3. ♖xf4 (Lewitt 1932)
- 12) 1. ♖f5+ ♜f6 2. ♜d5

46 Eindspel / ♖ - ♜ : B

- 1) 1. ♖g1 (1. ♖b8 ♜b3 2. c5 ♜c4 3. c6 ♜d5 4. c7 h2 5. c8♜ h1♜+) 1. ... ♜b3 2. c5
- 2) 1. ♖d7 b6 2. ♖c8#
- 3) 1. ♜e4 ♜f6 (1. ... c1♜ 2. ♖e7#) 2. ♖f4
- 4) 1. ♖f4 a3 2. ♖c1 ♜xc1 3. ♜b3
- 5) 1. ♖f1+ (1. h8♜ b1♜) 1. ... ♜d2 2. ♖d3 ♜xd3 3. h8♜
- 6) 1. ♜d5 b1♜ 2. c4+
- 7) 1. ... b5 (1. ... h4 2. d7 ♜e7 3. g7)
- 8) 1. ♖xc6 d5 2. ♖b7! h1♜ (2. ... d4 3. cxd4 ♜xb4 4. ♖g2 ♜c4 5. d5) 3. ♖a6#
- 9) 1. ♖f6 c2 2. ♖g5 c1♜ 3. g4+ fxg3ep 4. ♖xc1 g2 5. ♖e3
- 10) 1. c6 ♜b6 2. c7 h2 3. c8♜+ ♜c6 4. ♖xh2
- 11) 1. ♜c7+ (1. f8♜ b1♜=) 1. ... ♜c4 2. ♖b5+ ♜c3 (2. ... ♜xb5 3. f8♜ b1♜ 4. ♜b8+) 3. ♖d3 ♜xd3 4. f8♜ b1♜ 5. ♜f5+
- 12) 1. ♖f3 (1. ♖f1 e3+ 2. ♜d3 f4 3. ♖e2! =) 1. ... e3+ (1. ... exf3 2. g6 ♜g2 3. g7 f2 4. g8♜+ ♜f3 5. ♜c4 ♜g2 6. ♜c6+ ♜g1 7. ♜g6+) 2. ♜d1

47 Eindspel / ♖ - ♜ : C

- 1) 1. ♖h3 (1. ♜g4? ♜h2 2. ♖d5 h3) 1. ... ♜h2 2. ♜g4 g2 3. ♖xg2 ♜xg2 4. ♜xh4
- 2) 1. ♖g4+! ♜xg4 2. ♜xe2 ♜g3 3. ♜f1 ♜f3 pat
- 3) 1. ♜a1! (1. ♜b2? a1♜+ 2. ♜xa1 ♜c2) 1. ... ♜c2 2. ♖c3 ♜xc3 pat

- 4) 1. ♖e1! ♜d3 2. ♜xd2 exd2 pat
- 5) 1. ♜b2 ♜c4 2. ♜c6 ♜d3 3. ♜b5 ♜d2 4. ♜c4
- 6) 1. ♜h2 (1. ♜f6 ♜f3 2. ♜h2 ♜f2 3. ♜g5 g1♙+) 1. ... ♜e3 2. ♜f5 ♜f3 3. ♜g5 ♜f2 4. ♜g4
- 7) 1. ... ♜e2 2. ♜c6 ♜xb5+ 3. ♜xb5 ♜d7
- 8) 1. ... ♜d4+ (1. ... ♜h5 2. ♜g7) 2. ♜e7 ♜h5 3. f8♙ ♜c5+ 4. ♜f7 ♜xf8
- 9) 1. ♜b5 (1. ♜e2? d4 2. ♜d1 cxd1♙+ 3. ♜xd1 ♜d3) 1. ... d4 2. ♜a4 d3 3. ♜xc2 dxc2 pat
- 10) 1. ... ♜f8+ 2. g7 (2. ♜h7 ♜f6 3. h5 ♜g5) 2. ... ♜f7
- 11) 1. ♜a1! (1. ♜d5? ♜d3) 1. ... c3 (1. ... ♜b1 2. ♜d4) 2. ♜d4 ♜b3! 3. ♜d3 c2 4. ♜d2 ♜a2 5. ♜xc2 b3+ 6. ♜c3
- 12) 1. ... ♜f4 2. ♜f6 ♜e5+ 3. ♜e7 (3. ♜e6 ♜g7 4. g6 ♜g5 5. ♜e7 ♜xg6) 3. ... ♜g7

48 Eindspel / ♜ - ♜ : D

- 1) 1. ♜f1 ♜b4 (1. ... a2 2. ♜c2+) 2. ♜c2
- 2) 1. ♜b4! (1. ♜a5? a2 2. ♜d8 ♜e5; 1. ♜e2? a2 2. ♜h4 ♜e5) 1. ... a2 2. ♜f8
- 3) tekening
- 4) 1. ♜d3 (1. ♜d3 g3 2. ♜e4 g2) 1. ... g3 (1. ... ♜f3 2. ♜xc3 g3 3. ♜d4) 2. ♜e2
- 5) 1. ♜d4+ ♜xd4 2. ♜g2 ♜e3 3. ♜f1 h3 pat
- 6) 1. ♜b3 ♜a1 2. ♜a3 b1♙ 3. ♜e5+ ♙b2+ 4. ♜xb2+ ♜b1 5. ♜e5
- 7) 1. ♜d5 (1. ♜c5 ♜e5) 1. ... b3 2. ♜d4 b2 3. ♜e3 ♜e5 4. ♜f3 h3 5. ♜b1
- 8) 1. ♜c4 ♜b1 (1. ... ♜d1 2. ♜b3) 2. ♜a2+
- 9) 1. ♜b1 (1. ♜d3 a5) 1. ... a5 (1. ... ♜b2 2. ♜d3) 2. ♜d3 ♜b2 3. ♜c2
- 10) 1. ♜a1! (1. ♜d4 ♜d3; 1. ♜f6 ♜d3) 1. ... ♜b1 2. ♜d4 ♜c2 3. ♜e5
- 11) 1. ♜b3 a4+ (1. ... c2 2. ♜e4+=) 2. ♜a2 (2. ♜a3 ♜e3) 2. ... c2 3. ♜e4+ ♜xe4 4. ♜b2 ♜d3 5. ♜c1
- 12) 1. ♜a6! (1. ♜g2? ♜c4 2. ♜b6 ♜d3 – 2. ... h4? 3. ♜c6 ♜d3 4. ♜d5 ♜e2 5. ♜e4 f1♙ 6. ♜xf1+ ♜xf1 7. ♜f3 – 3. ♜c5 ♜e2 4. ♜d4 f1♙ 5. ♜xf1+ ♜xf1 6. ♜e3 ♜g2!) 1. ... h4 2. ♜f1 ♜d4 3. ♜b4

49 Eindspel / ♜ - ♜ : E

- 1) 1. g4! ♜g2 2. g5! hxg5 (2. ... ♜xg1 3. g6) 3. ♜g4 ♜xg1 4. ♜xh3 ½-½ (*Katsnelson, Pochtarev 1996*)
- 2) 1. ♜c6 h3 2. ♜b8 ♜xb8 3. ♜d7 h2 4. c6 h1♙ 5. c7+ ♜a7 6. c8♙ ½-½ (*Gorkushin 1971*)
- 3) 1. ♜e2+ b5 2. ♜g4 ♜b7 3. ♜f3+ ♜a6 4. ♜xg2 ½-½
- 4) 1. ♜e6 f1♙ 2. ♜c4+ ♜xc4 pat ½-½
- 5) 1. g4 c2 2. ♜e7 c1♙ 3. ♜xg5+ ♜d1 4. ♜xc1 ♜xc1 5. gxf5 (*Prokes 1947*)
- 6) 1. ♜b5 (1. ♜b4? ♜d4 2. ♜b3 ♜e3 3. ♜c2 f2 4. ♜xf2+ ♜xf2 5. ♜d3 ♜g2 6. ♜e4 ♜xh2) 1. ... ♜d4 2. ♜c6 ♜e3 3. ♜d5 ♜e2 4. ♜g3 f2 5. ♜xf2 ♜xf2 6. ♜e4 ½-½
- 7) 1. c4 (1. ♜a4? c6 2. ♜b4 (2. c4 c5 3. ♜b5 ♜xb1) 2. ... c5+ 3. ♜a4 c4 4. ♜b4 ♜xb1 5. ♜xa3 ♜c2 6. ♜a2 (6. ♜b4 ♜d3) 6. ... ♜xc3 7. ♜b1 ♜d2) 1. ... c5+ (1. ... c6 2. c5 ♜xb1 3. ♜xa3; 1. ... ♜xb1 2. ♜xa3 ♜c2 3. ♜b4) 2. ♜a4 ♜xb1 3. ♜xa3 (*Cuppini 1996*) ♜c2 4. ♜a2 (4. ♜a4? ♜c3 5. ♜b5 ♜d4) 4. ... ♜c3 5. ♜b1 ♜xc4 6. ♜c2
- 8) 1. ♜h6 (1. ♜h8? ♜e6) 1. ... a2 2. e6+ ♜f6 3. e7 ♜xe7 4. ♜g7 ½-½
- 9) 4. ♜a1! ♜xa1 5. ♜c1 b4 6. c4! (6. c3? c4!) 6. ... bxc3 7. ♜c2 (*Sizonenko, Skrinnik 2002*)
- 10) 1. ♜e7 d5 2. ♜d6 d4 3. ♜c5 d3 4. ♜b4 ♜b7 5. ♜c3 ½-½ (*Bernhardt 1948*)
- 11) 1. ♜f4+ ♜d3 2. ♜a3 (2. ♜a2 ♜c2; 2. ♜e5 c2 3. ♜b2 ♜d2 4. ♜f4+ ♜d1) 2. ... ♜c2 3. ♜b4 ♜b2 ♜e5 ½-½
- 12) 1. ♜a5 (1. ♜c7 f3 2. ♜e3 ♜g2) 1. ... ♜f2 (1. ... f3 2. ♜e3 f2 3. ♜f3!; 1. ... ♜g2 2. ♜e1) 2. ♜b6+! (*naar Kubbel 1937*)

50 Eindspel: ♜ - ♜ : A

- 1) 1. c4 bxc3 2. ♜c2
- 2) 1. ♜b6! (1. ♜c6? ♜c2!) 1. ... ♜e6 2. ♜c7! (*Aliev, 2003*)
- 3) 1. ♜d8 ♜g8 2. ♜e8 ♜h8 3. ♜f7
- 4) 1. ♜f8 f5 2. g5 ♜g8 3. ♜xg8
- 5) 1. ♜b5 (1. ♜a6? d5 ; 2. c4? ♜b7) 1. ... ♜b8 d5 2. ♜a6 (2. ♜c6? d5) 2. ... ♜a7 3. c4 (3. bxa7)
- 6) 1. ♜e7 (1. ♜c7 ♜a7) 1. ... ♜b6 2. ♜xf6 ♜d8+ (2. ... a5 3. ♜e6) 3. ♜e6 (3. ♜f7? ♜b7 4. f6 ♜c6 5.

- ♠e6 ♙xf6) 3. ... a5 4. f6
- 7) 1. a6 (1. g6+ ♙xg6 2. a6 ♙e8 3. ♖d6 ♙h5) 1. ... ♙h5 (1. ... ♙e8 2. g6+ ♖g7 3. ♖d5 ♙d7 4. a7 ♙g4 5. ♖e4) 2. g6+ (2. ♖e4? ♙e2 3. a7 ♙f1) 2. ... ♖g7 3. ♖f4 (3. ♖e4? ♙e2)
- 8) 1. ♖d5 (1. g5? hxg5 2. h6 ♖c6 3. ♖e5 ♖c5 4. h7 ♖c4) 1. ... ♙b8 2. g5 ♙f4 3. g6 (*Chapais, 2012*)
- 9) 1. ♖b4 (1. ♖b5? ♖b7 2. ♖a5 ♙a7) 1. ... ♖b7 2. ♖b5 ♖a8 (2. ... ♖c8 3. ♖a6) 3. ♖c6 (3. ♖a6? ♙c7 4. bxc7) (*Radchenko 1968*)
- 10) 1. f5 ♙c5 (2. ... exf5 3. h6) 3. h6 ♙f8 4. h7 ♙g7 5. fxe6 (*Haupt 1949*)
- 11) 1. ♖g8 (1. ♖e8 ♙g6) 1. ... ♙h7+ (1. ... ♙e6 2. h7 ♙xf7+ 3. ♖f8) 2. ♖h8! (2. ♖f8? ♙g6! 3. h7 ♙xh7 4. ♖e8 ♙g6 ; ♖xh7? ♖xf7 ♖h8 5. ♖f8 h7 ♖f7) 2. ... ♖xf7 (2. ... ♖e7 3. ♖g7!) 3. ♖xh7 ♖f8 4. ♖g6 ♖g8 5. ♖g5 ♖h7 6. ♖h5 ♖g8 7. ♖g4 ♖h7 8. ♖xg3 (*Rossi, 1967*)
- 12) 1. h5 fxg5 (1. ... ♙e5 2. h6 fxg5 3. h7 g6 4. ♖e6) 2. f6 gxf6 3. h6 ♙e5 (3. ... f5 4. ♖e6) 4. ♖e6 ♙a1 5. ♖f5

51 Zetdwang: A

- 1) tekening
- 2) tekening
- 3) 1. ♖a6 ♙xa6 2. ♙e4
- 4) 1. ♙b2
- 5) 1. ♖g1
- 6) 1. ♖g3
- 7) 1. ♙c2
- 8) 1. d3 ♖bd5 (1. ... ♖c8 2. ♖xc8#; 1. ... c5 2. ♖b5#; 1. ... e5 2. ♖f5#; 1. ... ♖fd5 2. ♖e8#; 1. ... ♖e8 2. ♖xe8#) 2. ♖c8#
- 9) 1. ♙b8 ♖c3 (1. ... ♖b6 2. ♙xb6#; 1. ... ♙xb5 2. ♙a8#) 2. ♙b6#
- 10) 1. ♙d2
- 11) 1. ♖h5
- 12) 1. ♖d7 ♙e2 2. ♙b1#

52 Zetdwang: B

- 1) 1. ♖f6 ♙g4 (1. ... ♙e2 2. ♖g3+; 1. ... ♙c2 2. ♙f3#) 2. ♙e8#
- 2) 1. ♖b4
- 3) 1. ♖e2 ♙a1 2. ♙b1+
- 4) 1. ♖g7 ♙e7 (1. ... ♙g5 2. ♖e6+) 2. ♖f5+
- 5) 1. ♙a8 c5 (1. ... ♙d7 2. ♖b6+; 1. ... ♖b5 2. ♖d6+; 1. ... ♙g6 2. ♙xc6#) 2. ♙e4 ♙d7 (2. ... ♙b5 3. ♙c2#; 2. ... ♖b5) 3. ♖d6+ (2. ... ♙h5 3. ♙c6#) 3. ♖b6+
- 6) 1. ♙d8
- 7) 1. ♙e3! ♙xe3 2. ♖g4+ ♖g5 3. ♖xe3
- 8) 1. ♖a3 ♙xa3 (1. ... ♙b3 2. b5+) 2. b5+ ♖xb5 3. ♙xa3 ♖c4 4. ♙b2
- 9) 1. ♖b6
- 10) 1. ♖h5
- 11) 1. ♙a7
- 12) 1. ♖e8! (1. ♖c7? ♙c4+ 2. ♖b6 ♙a6+ 3. ♖xa6 pat)

53 Zetdwang: C

- 1) 1. ♖d5! ♙e8 (1. ... ♙g8 2. ♖xg8 ♖xd5 3. ♖f7 ♖e5 4. g5 ♖f5 5. g6; 1. ... ♖xd5 2. ♖xf7) 2. ♖c7+ ♖e5 3. ♖xe8 ♖f4 4. ♖f6
- 2) 1. ♙h7+ ♖e8 2. ♙c7
- 3) 1. ♖g2 (1. ♙f7+? ♖xh4 2. ♖f5+ ♖g5 3. ♖xe7 ♖f6=; 1. ♖f4 ♙d6+ (of 1. ... ♙xh4 2. ♙f7+ ♖h6 3. ♖f5+ ♖h7 4. ♖xh4) 2. ♖e4 ♙g3 3. ♖g2 ♙xh4 4. ♙e2+ ♖g5 5. ♖f3 ♖h5 6. ♖f4+ is een gecompliceerdere winst.) 1. ... ♙xh4 2. ♙f7+ ♖g5 3. ♙e8
- 4) 1. ♖b2! ♖b8 2. ♙xd7 ♙xg2+ 3. ♖c3 ♙g3+ 4. ♖c4
- 5) 1. b8♙+ (1. b5 ♖b8 2. ♖g2 e2) 1. ... ♖xb8 2. b5
- 6) 1. ♖f3+ ♖f4 2. ♖f2 (2. ♖g2? ♙g3) 2. ... ♙g3+ 3. ♖g2

- 7) 1. ♖e7 e4 (1. ... d3 2. ♜xd3+ ♘e6 3. ♜d6+; 1. ... ♜e6 2. ♜b3+) 2. ♜c5+ ♘e6 3. ♜d6+
- 8) 1. ♜d7 ♘b4 2. ♜d4+
- 9) 1. ♘e3 ♘d8 (1. ... ♜b7 2. ♜g8+ ♘d7 3. ♚xe7+ ♘xe7 4. ♜g7+; 1. ... ♜d7 2. ♜g8#; 1. ... ♜d8 2. ♜h8+ ♘d7 3. ♚d6+) 2. ♜f8+ ♘d7 3. ♚xe7+
- 10) 1. ♚d2 ♘a4 (1. ... ♜a1+ 2. ♘b3+; 1. ... ♜a4 2. ♘b2+) 2. ♚c2+
- 11) 1. ♜b4 a5 2. ♜b5 (2. ♜b1 ♜c5+) 2. ... ♘e4 (2. ... ♜e7 3. ♜b8#) 3. ♜d5+
- 12) 1. ♘h6! ♜xc7 (1. ... ♚xc7 2. ♜f8+; 1. ... ♜a8 2. ♜f8+) 2. ♜f8#

54 Zetdwang: D

- 1) 1. ♚c3+ ♚xc3 2. ♘d4 ♚c4 3. ♘b3#
- 2) 1. ♚f2 ♜a3 2. ♚f1+ ♘b2 3. ♚b1#
- 3) 1. ♘f5+ ♘g8 2. ♘g4 ♘f8 3. ♘xf6#
- 4) 1. ♚f4 ♚c6 (1. ... ♚c6 2. ♘b5#; 1. ... ♚c5 2. ♘e4+) 2. ♚c4#
- 5) 1. ♚c8 ♘c7 2. ♚c6
- 6) 1. ♘g2 h4 2. ♘g1
- 7) 1. ♚c6+ ♘f8! 2. ♚a8+ ♘g7 3. ♚e4
- 8) 1. ♘e3 (1. ♚d6 ♚d8 2. ♘e5 ♚e8 (2. ... ♚xh5) ; 1. ♘e4 ♘xh5 2. ♚g7 ♚g6+) 1. ... ♘xh5 2. ♚g7
- 9) 1. ♚h8+ ♘g4 2. ♚h7 g6 3. ♚h8 g5 4. ♚h7
- 10) 1. ♚xc2+ ♚c6 (1. ... ♘b8 3. ♚c7+) 2. ♚d2 ♚d7 3. ♘b2!
- 11) 1. ♘f3! (1. ♘xf4? ♘h6) 1. ... ♘h6 2. ♘xf4 ½-½
- 12) 1. ♘f3+ ♘h1 2. ♚f1 g5 3. f5 ♜xf5 4. ♚g2#

55 Zetdwang / Mat in twee: A

- 1) tekening (1. ♚g5 ♘xb5 2. ♚xf5#; 1. ... f4 2. b6# (1. b6? ♘b5; 1. ♚f6? f4)
- 2) 1. ♚e5 ♚a8 (1. ... ♚xh4 2. ♚xe8#; 1. ... ♚xd6 2. ♚f5#) 2. ♚xe7#
- 3) 1. ♚xf4 (1. ♚xh4 ♘h3) 1. ... gxf4 (1. ... ♘h3 2. ♜f3#; 1. ... h3 2. ♜g3#) 2. ♜g2#
- 4) 1. ♚h6 e5 (1. ... e6 2. ♚h5#; 1. ... ♘e5 2. ♚g5#) 2. ♚f6#
- 5) 1. ♜a6 e4 (1. ... d6 2. ♜c4#; 1. ... ♘e4 2. ♜d3#) 2. ♚f5#
- 6) 1. ♚b2 c5 (1. ... ♘e5 2. c4#; 1. ... ♘c5 2. ♚f5#) 2. c4#
- 7) 1. ♘c7 ♘d5 (1. ... ♘b4 2. ♜xb6#; 1. ... b5 2. ♜d6#) 2. ♜c6#
- 8) 1. ♜c5 h1♜ (1. ... h1♘ 2. ♜g1#; 1. ... ♘h1 2. ♜d5#; 1. ... ♘g3 2. ♜g5#) 2. ♜f2#
- 9) 1. ♚h1 ♘h5 (1. ... ♘f4 2. ♚e4#; 1. ... ♚xd3 2. ♜g5#) 2. ♘g3#
- 10) 1. ♜c1 d5 (1. ... ♚b5 2. ♘b4#; 1. ... ♘d5 2. ♜h1#) 2. ♜h6#
- 11) 1. ♘c7 a4 (1. ... d6 2. ♜a7#; 1. ... d5 2. ♘xa6#; 1. ... ♘d6 2. ♜b6#) 2. ♜b4#
- 12) 1. ♚b6 ♘c5 (1. ... f4 2. ♜e7#; 1. ... ♘d6 2. ♜f6#) 2. ♚c7#

56 Zetdwang / Mat in twee: B

- 1) 1. ♜a1 a3 (1. ... b4 2. ♜e5#; 1. ... ♘b4 2. ♜c3#) 2. ♜xa3#
- 2) 1. ♚g5 ♘e4 (1. ... e2 2. ♜d3#; 1. ... ♘f1 2. ♜c6#) 2. ♜h5#
- 3) 1. ♘a7 ♘e6 (1. ... ♘e7 2. ♜d7#; 1. ... ♘c5 2. ♜b5+; 1. ... ♘d5 2. ♜c6#) 2. ♜d7#
- 4) 1. ♜a7 ♘b3 (1. ... b5 2. ♚d4#; 1. ... ♘c4 2. ♜a4#) 2. ♚b5#
- 5) 1. ♜c7 c5 (1. ... e5 2. ♜xc6#; 1. ... e6 2. ♚xc6#) 2. ♜xc5#
- 6) 1. g4 ♘h6 (1. ... ♘f6 2. ♜e7#; 1. ... ♘h4 2. ♚e7#; 1. ... ♘f4 2. ♜f5#) 2. ♚e3#
- 7) 1. ♜d8 a5 (1. ... ♘a4 2. ♚c4#; 1. ... ♘a5 2. ♚c4#) 2. ♜h4#
- 8) 1. ♜e8 ♘f6 (1. ... ♘h4 2. ♜h5#; 1. ... ♘f4 2. ♜e3#; 1. ... ♘h6 2. ♜g6#) 2. ♜e7#
- 9) 1. ♜c7 ♘xb4 (1. ... ♚a6 2. ♜c5#; 1. ... ♘a6 2. ♚c4#; 1. ... ♚f5 2. ♜b7#; 1. ... ♚b7 2. ♜xb7#) 2. ♜b6#
- 10) 1. ♘e7 ♚f2 (1. ... ♚g2 2. ♜f1#; 1. ... ♚g2 2. ♜g3#; 1. ... ♚c8 2. ♜f1#; 1. ... ♚xe2+ 2. ♜xe2#; 1. ... ♚h1 2. ♜g3#) 2. ♜c3#
- 11) 1. ♘e1 ♘c5 (1. ... ♘a7 2. ♘c8#; 1. ... ♘c7 2. ♚g1#) 2. ♜f2#
- 12) 1. ♚a2 (1. ♜a6+? ♜xa6 en ♘b5 staat gepend) 1. ... ♜xb5+ (1. ... ♜a6 2. ♜xa6#; 1. ... ♚xc8 2. ♜xc8#) 2. axb5#

